

DE SĒDEKAHS EN SLAMĒTANS IN DE DESA

DOOR

L. Th. MAYER en J. F. A. C. van MOLL.

E 24

G. C. T. VAN DORP & Co.
Semarang — Soerabaia — 's Hage.
1909.

2567
E 24.

UNIVERSITEITSBIBLIOTHEEK LEIDEN

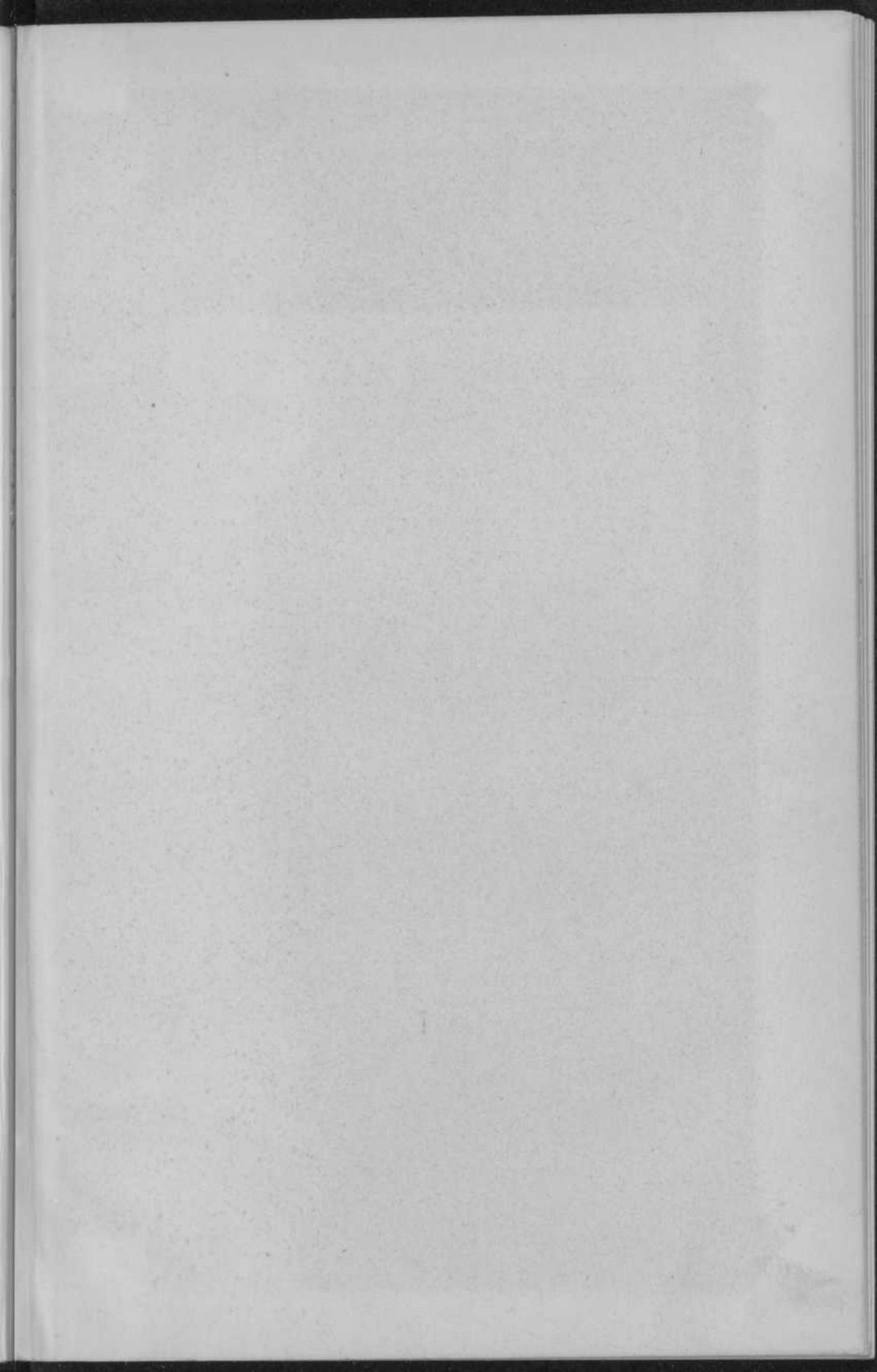
02991425

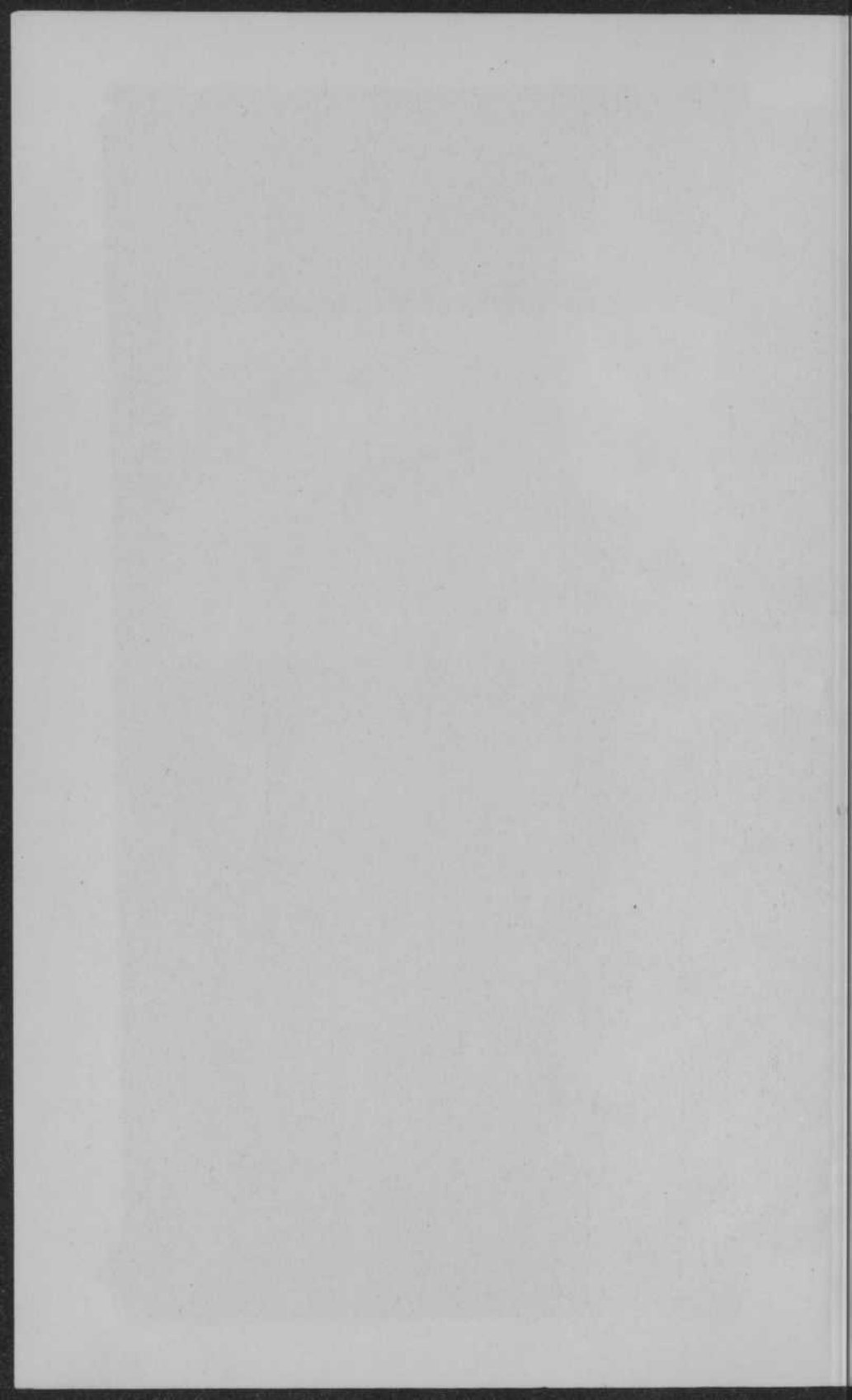
BIBLIOTHEEK DER RIJKS-
UNIVERSITEIT TE LEIDEN.

Uit de boekverzameling der voormalige
Ned.-Ind. Bestuursacademie.

Bruikleen
van het Departement van Koloniën.

JULI 1923.

DE
SĒḌĒKAHS EN SLAMĒTANS
IN DE DESA

en

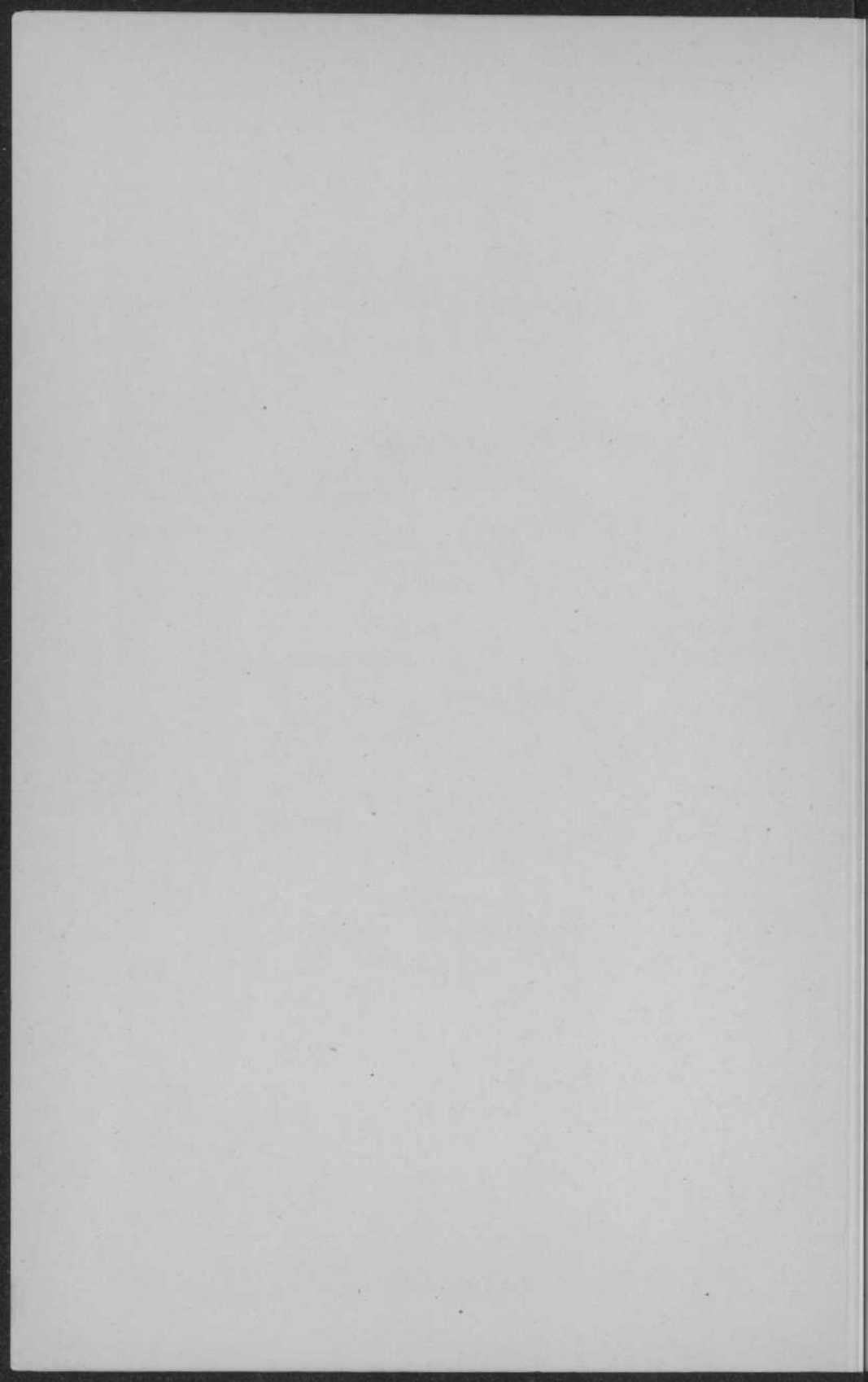
de daarbij gewoonlijk door den Javaan gegeven
andere festiviteiten

DOOR

L. Th. MAYER en J. F. A. C. van MOLLE.

G. C. T. VAN DORP & Co.
Semarang — Soerabaja — 's Hage.
1909.

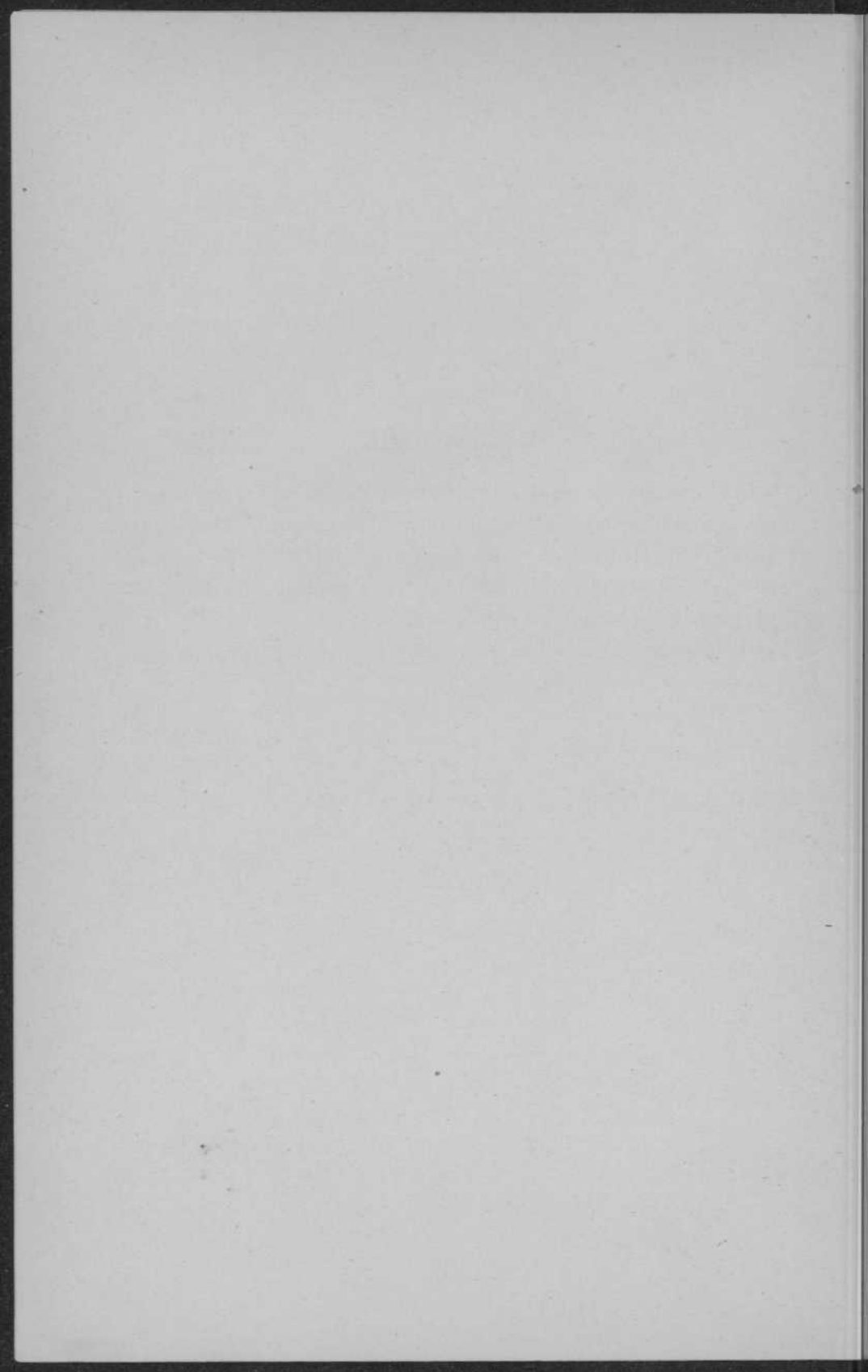

Voorwoord.

Om dengeen die veel met den inlander in aanraking komt, om hem die in de suikercultuur of in eene andere cultuur werkzaam is, in beknopten vorm, een overzicht te geven van de verschillende bij den inlander in de desa gebruikelijke sèdèkahs en slamètans, is dit werkje geschreven.

De kennis daarvan kan den omgang met den inlander veraangenaamen en vergemakkelijken.

De schrijvers.

Inleiding.

Bij een volk als het Javaansche, dat in zijn synkretisme ⁽¹⁾ behalve Moḥammedaansche, nog zoovele aan het Hindoeïsme en den Polynesischen eeredienst, voornamelijk het fetisisme ⁽²⁾ en het spiritisme ⁽³⁾ ontleende geloofsbegrippen huldigt, behoeft het niemand te verwonderen, wanneer het in zijne zeden, gebruiken en instellingen, in het kort in zijne adat afwijkingen vertoont, die geheel of gedeeltelijk in strijd zijn met de voorschriften van den Islām, dien het thans heet — ook meent — te belijden.

Dit wonderlijk dooreenhaspelen en vermengen van de verschillende gods- en eerediensten, die de Javaan in den loop der tijden heeft leeren kennen, komt vooral uit in de sêdèkahs en slamètans, die bij verschillende gelegenheden gegeven worden.

En wat hebben wij nu eigenlijk onder adat te verstaan? In strikt Moḥammedaanschen zin de gewoonte (adat of Ar. orf عرف), die alléén mag worden gevolgd, wanneer de wet (Ar. sjar'-شرع) zwijgt, of er uitdrukkelijk naar verwijst, doch in het dagelijksche leven wordt onder de belijders van den Islām op Java en bijna overal elders in Nederlandsch Oost-Indië, aan dit begrip een veel ruimeren zin en uitgebreider beteekenis toegekend, en algemeen onder adat verstaan: de van oudsher

(1) Godsdienst-, eeredienst- of geloofsvermenging.

(2) Ook fetisisme en fetischisme de vereering van zinnelijk waarneembare voorwerpen als bezielde en machtige wezens.

(3) De vereering van onbelichaamde, in de lucht of op aarde rondwarende geesten, waaronder in de eerste plaats de zielen der voorouders.

bestaande, van geslacht tot geslacht overgegane gewoonte met de daaraan verbonden gebruiken en instellingen, die, zooals wij hiervoren reeds aanstipten, nog aan vele geloofsbegrippen uit den vóór-islamitischen tijd herinneren.

Ook met de benamingen sēḍēkah of sidēkah (Ar: صدقة = aalmoes) en slamētan (Ar: سلامة = heil) neemt de Javaan het zoo nauw niet, daar verscheidene slamētans door hem ook sēḍēkahs worden genoemd. Onder sēḍēkah moet toch feitelijk alleen verstaan worden het offer-(eig: het lijk-) maal voor overledenen, d. w. z. voor het welzijn van de dooden in de andere wereld. Hierbij wordt uit den Qorán gelezen, of het een of ander gebed uitgesproken dan wel een dikir (Ar: ذك = het zingen van een soort litaniën, waarbij de naam Allah, Ar: الله herhaaldelijk voorkomt) gehouden. Onder de benaming slamētan valt feitelijk elk ander offermaal, dat gegeven wordt voor het welzijn van een persoon of familie, of zaak, op deze aarde.

Bij een sēḍēkah behoort steeds een voorganger aanwezig te zijn, voldoende is iemand die het daarbij behoorende gebed kan uitspreken; bij slamētans waarvan het aantal legio is, daar elke bijzondere gelegenheid of gebeurtenis aanleiding kan zijn tot het geven van zulk een offermaal, is de hulp van een geestelijke of priester noodig, wanneer er bepaald sprake is van het aanrichten van een maaltijd, waaraan vele genoodigden deelnemen en waarbij het een of ander gebed dient te worden uitgesproken.

De kleine offers, die bijna dagelijks gebracht worden ter wille van allerlei omstandigheden en gebeurtenissen, geschieden meest zonder eenige plechtigheid en ook zonder de hulp van een geestelijke of iemand, die als zoodanig fungeeren kan. Deze kleine offers bestaan trouwens gewoonlijk uit niets anders dan een gevlochten plat mandje met eenig gebak of gerecht en wat vruchten en bloemen, dikwijls ook uit bloemen alleen, die hier

of daar, al naar gelang van de omstandigheden, opgehangen, neergelegd of gestrooid worden, zooals bijv: binnenshuis of op het erf, bij een voor heilig gehouden boom of steen, bij een bron of aan den oever eener rivier, op kruis- en andere wegen, enz. Deze kleine slamètans, die ieder voor zich zelf geeft, zonder eenige ceremonie en waartoe bijv. een slechte droom, een visioen, de een of andere wensch enz. aanleiding kunnen zijn, kosten gewoonlijk niet meer dan een paar centen, hoogstens een dubbeltje en dienen in den regel meer om de booze geesten gunstig te stemmen, opdat de offeraar en de zijnen van hun kwaden invloed bevrijd mogen blijven, dan wel om de goede goden (?) en geesten dank te betuigen voor hunne welwillendheid en bescherming. Ook hierbij speelt het geloof aan het spiritisme een groote rol.

Naar het animitische ⁽¹⁾ dogma toch zijn de goden en geesten vrij egoïstisch van aard, en wordt iedere veronachtzaming of verwaarloozing van hunnen dienst of hunne vereering met allerlei ongelukken, ziekten en plagen gestraft; vandaar, dat gezorgd moet worden, hen steeds te vriend te houden en hen niet te ontstemmen! En vandaar ook de verschillende offers en offermaaltijden, waarvan verondersteld wordt, dat het onstoffelijke, het essentiële deel door de goden en geesten wordt gebruikt, terwijl de offeraar en de zijnen of zijne gasten van het overblijvende stoffelijke deel genieten kunnen.

Ook aan de sèḍèkahs en de voor speciale gelegenheden voorgeschreven of noodig geachte groote slamètans ligt deze meening, of liever dit geloof, ten grondslag.

Wat nu deze sèḍèkahs en slamètans betreft, naar hunne bestemming of het doel, waarvoor zij door den Javaan gegeven

(1) Overeenkomstig het animisme, d. i. het dogma (de meening of de leer), dat alle beweging en werking, die in de Natuur waargenomen wordt, uitgaat van persoonlijk, denkende, en willende wezens in engeren zin: de leer der zielswerkzaamheid.

worden, kunnen wij ze gevoegelijk onderscheiden in offermalen:

- a.* die betrekking hebben meer speciaal op het geloof, dat hij belijdt;
 - b.* die hij geeft of aanricht als hoofd en als lid van het Javaansche huisgezin en
 - c.* die dienen, om de gunst der goden en geesten af te smee-ken voor zijn gewas en zijn vee, dus die meer bepaaldelijk betrekking hebben op zijn landbouw en veeteelt.
-

De sêdêkahs en slamêtans, die betrekking hebben meer speciaal op het geloof dat de Javaan belijdt.

Allereerst dient genoemd: *de sêdêkah-bakdâ-Hadji of sêdêkah-bakdâ-Bêsar*, ook *garêbêg Bêsar* (Ar: Idoe'l-qorban عيد القرمان) op den 10^{en} der maand Hadji of Bêsar, ook Doelhidjah (Ar: ذوالحجة), de laatste maand van het Moḥammedaansch-Javaansche jaar, ter viering van den afloop der bedevaart, wanneer de bedevaartgangers of hadji's na het verrichten der verplichte tawabs (Ar: tawāf طواف) of omgangen om de kaābah (Ar: كعبة) alvorens naar hunne woonsteden terugtekeeren een groot feest aanrichten, het slachtfeest.

Bij deze sêdêkah worden voorgediend: koepat, d. z. vierhoekige van jonge klapperbladeren gevlochten zakjes, gevuld met daarin gaargestoomde of gekookte rijst, lontong, d. i. in klappermelk geweekte, daarna in pisang-blad gerolde en aldus verder gaargestoomde of geroosterde rijst, kêtan, d. i. gewoon gaargekookte of gestoomde kleefrijst, lèpèt d. i. kêtan, soms met gepelde katjang-tanah vermengd, in klapper- of ook wel bamboebladeren tot rollen gewikkeld en verder gaargestoomd, koe-wih apêm (een soort gebak), enz. alsmede verschillende vleesch- en vischgerechten, sambêlans, groenten, enz. De vleeschgerechten bestaan gewoonlijk uit: op diverse wijzen bereid, runder- of karbouwe- en kippevleesch, terwijl voor de vischgerechten verscheidene soorten van versche dan wel gezouten en gedroogde visch dienen kunnen.

Hebben de ten maaltijd uitgenoodigden zich neergezet om de spijzen die gewoonlijk zijn klaargezet op een uitgespreide mat, die of eenvoudig den grond dekt, of een grootē ambēn, (rustbank), dan wordt eerst het gebed gedaan, door een geestelijke, in de desa gewoonlijk door den lěbē of z. g. dorpspriester, anders door een santri, d. i. iemand, die eenige godsdienstige kennis bezit, gewoonlijk verkregen door het eenige jaren volgen van een dorpspriester, soms door genoten onderwijs aan een godsdienstschool dan wel door de lessen te volgen van een goeroe, een godsdienstonderwijzer. Dat gebed, dongā slamat (Ar: dóā salamah دعا سلامه) luidt:

„O God, voorwaar wij vragen U zuiverheid in den eeredienst, „gezondheid in het lichaam, vermeerdering in de kennis, „gen in de middelen van bestaan, bekeering voor den dood, „genade bij den dood en vergiffenis na den dood! Verzacht „onzen doodsstrijd! (Wij vragen U) bevrijding van het helle- „vuur en mildheid bij het vorderen van rekenschap, voorwaar „Allah en zijne engelen zegenen den profeet! O gij, die ge- „loovig zijt, zegen hem en wensch hem heil.” De laatste woorden van hun (d. i. der engelen) gebed luiden: „Voorwaar, eere „zij God, den Heer der schepselen! Amen.”

Voor het opzeggen van dit gebed ontvangt de voorganger een sělawat (Ar: salawat سلاوات = geld voor het gebed) ook wadjib of panjoemping genaamd, van 2½ tot 5 centen, — gaat de pēnghoeloe ⁽¹⁾ van het district of onderdistrict voor, zoo ontvangt deze gewoonlijk iets meer, nl. 10 tot 50 centen —. ⁽²⁾

Deze sědēkah wordt altijd door één enkele persoon of familie, nooit of hoogst zelden door velen te zamen gegeven, en behoort derhalve tot de klasse der sědēkahs, die wij in tegen-

(1) Het hoofd der dorpspriesters woonachtig in een bepaalde streek, onderdistrict of district.

(2) Wat de kosten betreft van deze en de andere behandelde sědēkahs en slamētans, zie de betreffende opgave aan het einde van dit werk.

stelling met de algemeene, die door velen gezamenlijk gegeven worden. particuliere offermaaltijden noemen kunnen.

Dergelijke sêdëkahs worden ook altijd ten huize van den persoon die ze geeft, aangericht.

Voorts bestaat nog de gewoonte, dat iedere deelnemer aan zulk een maaltijd bij het naar huis gaan eene portie van het opgedischte medekrijgt, verpakt in pisang- of andere bladeren; dit wordt bërkat (Ar: بركة) of zegen (geschenk) genaamd. Zelfs de niet opgekomen genoodigden ontvangen zulk een bërkat, doch dan tjarikan geheeten, het wordt hun thuisgezonden.

De sêdëkah Soeran (Ar: عاشوراء) gewoonlijk op den 10^{en} der maand Moharram (Ar: محرم) of Soerâ, de eerste van het Mo-hammedaansch-Javaansche jaar, ofschoon in verscheidene streken geen bepaalde datum daarvoor wordt aangenomen, mits dit offermaal maar in de maand Soerâ en niet in een andere maand gegeven wordt, en wel ter herdenking van den dood van Mohammeds kleinzoon Hosaïn, die in het 61e jaar der Hidjrat, in den slag bij Karbalâ, sneuvelde.

Ook bij deze sêdëkah wordt het hiervoren reeds opgegeven dongâ slamêt, dat in sommige streken naar de gelegenheid en de maand ook dongâ Soeran genoemd wordt, uitgesproken en hetzelfde sêlawat aan den voorganger betaald.

De daarbij aangeboden spijsen bestaan echter, al naar gelang van het aantal deelnemers, uit een of meer ambëngs, d. z. platte schotels of platte gevlochten manden, waarin of waarop gewoon gekookte of gaargestoomde rijst (voldoende voor 6 à 8 personen) met de daarbij behoorende vleesch- en andere gerechten (geen sajoer of andere sauzen) er om heen gerangschikt, geplaatst is, dan wel sêgâ bogânâ, sêgâ woedoek, sêgâ langi, sêgâ ramës, d. i. op verschillende wijzen bereide rijst; voorts. zoo noodig, nog afzonderlijke schotels met sambêlans, rêm pah enz., alsmede met diverse vleesch-, visch-, eier- en an-

dere gerechten, ook kēmangi en andere -bladeren (lalab), d. i. bladgroente, die rauw of gekookt als toespis bij de rijst gegeten wordt.

Armen, die deze sēdēkah welke meestal alleen door santri's, hetzij ieder voor zich, te hunnen huize of in hunne langgars, hetzij in vereeniging met anderen ten huize of in de langgar van een hunner, zelden in de moskee geven, toch willen aanrichten, dienen daarbij dikwijls slechts boeboer (rijstpap) met suiker voor.

De sēdēkah Maūloed of Moeloed, ook garēbēg Moeloed en Moeloedan (Ar: مولد maulid = geboortedag, ook plaats) op den avond van den 12^{en} der maand Moeloed of Rabingoe'l-awal (Ar: Rabioe'l-awal ربيع الأول) de derde van het Moḥammedaansch-Javaansche jaar, ter herdenking van Moḥammeds geboorte.

Hierbij wordt het dongā rasoel (Ar: دعا راسل) uitgesproken, luidende:

„O God, geeft genadegiften bij het luisteren naar de lessen „omtrent de dingen, die onze harten omkeeren door het lezen „van Uw boek (d. w. z. den Qorán). Verwijder van de blikken „van ons verstand het wijde kleed van verwarring der zorge- „loosheid wegens de smartelijkheid van Uwe bestraffing. Schenk „rust aan onze zielen. De schoonste hoop is de hoop op het „voorrecht van door U te worden beloond. Doe ons behooren „tot hen, die de waarheid zoeken, die naar de gerechtigheid „verlangen, die zich op hunne verbetering toelleggen en die „nederknielen voor de poort, waardoor Uwe vrienden gaan. (Wij „vragen dit alles) wegens de voortreffelijkheid van de ziel der „zielen, den heer van de twee vormen van ons bestaan (d. w. z. „het lichaam en de ziel), den middelaar van ons dagelijksch „leven, het parelsnoer der twee soorten van stoffelijke wezens „(d. w. z. de menschen en de geniëen); tot hen die nederknie- „len voor den man, die een gesprek heeft gehad op een af-

„stand van twee ellebogen voor den Profeet, die sprak met „duidelijke en ware woorden, den boomstam, den man, die gestempeld is met het zwijgende schrift, hem, die gezag voert „op de terreinen der opstanding in zijn geprezen waardigheid, „het ontplooiide vaandel van den lof, het water der indompeling, „bestemd voor den reine, Moḥammed, den zoon van Abd'allah, „den zoon van Abd'al Mottalib, den zoon van Häsjun, den zoon „van Abd'al Manif. Voorwaar, God en zijne engelen zegenen „den Profeet! O gij, die geloovig zijt, zegen hem en wensch hem „heil"! De laatste woorden van hun (d. i. der engelen) gebed luiden „Voorwaar, eere zij God, den Heer aller schepselen! Amen."

Soms laat de voorganger hierop nog het ons reeds bekende dongä slamët volgen, of wordt dit gebed alleen ook voor deze sêḍëkah gebruikt. Hiervoor wordt ook sêlawat betaald. Wat het maal zelf betreft, ook dit bestaat gewoonlijk uit een of meer ambëngs met wat daarbij behoort, — bij minder gegoeden dikwijls alleen uit goedkoop inlandsch gebak —.

Deze sêḍëkah wordt algemeen gegeven, — zelfs door hen, die niet tot de meer met aardse goederen bedeeden behooren —, hetzij persoonlijk en in de eigen woning, hetzij te zamen met anderen in de moskee of masdjid (Ar: مسجد), in de langgar, of eenig andere bidplaats, dan wel ten huize van het desa hoofd.

In dit laatste geval is het gewoonte, dat iedere deelnemer zijn eigen ambëng medebrengt en, wanneer de sêḍëkah gevolgd wordt door een wajang-voorstelling of een tajoeban (Javaansche danspartij) dan draagt ieder nog 10 à 20 centen bij voor de kosten daarvan. Santri's echter bepalen zich gewoonlijk tot de sêḍëkah alleen, die of te huis, of in de moskee dan wel in de langgar gegeven wordt. Blijven de deelnemers daarna nog bijeen, dan hoort men hen niet zelden een dikir of daroesan lezen, d. w. z. een paar, meestal drie hoofdstukken uit den Qorân.

Bij santri's is het veelal ook gewoonte, om eenigē dagen voor de sêḍêkah moeloed deze te doen voorafgaan door de *sêḍêkah tēkoewi* (Ar: takwin تَكْوِين = scheppen, doen zijn) ter herinnering aan de eerste barensweeën van Moḥammeds moeder. Hierbij worden gebak en vruchten voorgediend, het dongâ rasoel of dongâ slamèt uitgesproken en sêlawat betaald.

De *sêḍêkah mīkrad of-mīkrad* (Ar: mīradj مِعْرَاج = trap, hemelvaart) op den 27^{en} der maand Radjab (Ar: رَجَب) of Rêdjêb, de zevend van het Moḥammedaansch-Javaansche jaar, ter herinnering van Moḥammeds hemelvaart, gewoonlijk alleen door santri's in de langgar of eigen woning gegeven.

Ook hierbij dient het dongâ rasoel en wordt sêlawat betaald, terwijl de voor deze gelegenheid klaar te zetten spijsen, enz. ongeveer dezelfde zijn als die, welke gewoonlijk bij één sêḍêkah Soeran worden opgedischt.

De *sêḍêkah Roeah* (Ar: رَوَاح = zielen, zaligen) ook sêḍêkah oenggah-oenggahan of sadranan, meest op den 21en, 23en, 25en, 27en, 29en of 30en der maand Roewah of Sjaban (Ar: شَعْبَان) ook Sadran, de achtste van het Moḥammedaansch-Javaansche jaar, gegeven ter eere van de zielen der afgestorvenen, die verondersteld worden dan op de aarde terug te keeren, om er deel te nemen aan de voorgeschreven vasten in de maand Ramêlan (Ar: Ramadlan رَمَضَان) pāsā of Siam, de negende van het Moḥammedaansch-Javaansche jaar.

Deze sêḍêkah, waarbij evenals bij de sêḍêkah-bakdâ-Hadji diverse gerechten worden opgedischt en men een sêlawat betaalt, wordt algemeen gegeven door rijken en armen; de laatsten dienen dikwijls slechts wat koewih apēm met djoeroeh goelâ djâwâ (tot dikke stroop gekookte Javaansche suiker) voor.

Het hierbij uit te spreken gebed is het *dongâ koeboer* (Ar: دُعَا قَبْرِ) of dongâ mēmoelê, luidende:

„O God, doe Uwe barmhartigheid nederdalen op hen, die

„zich in de graven bevinden, en behooren tot de muzelman-
 „nen en muzelmansche vrouwen, de geloovigen en de geloovige vrouwen. Verhef hen in rang, verdubbel de waarde hun-
 „ner goede werken, bedek hunne zonden en doe hen het Pa-
 „radijs ingaan met hunne vaders en moeders. O ziel, die hier
 „rust, keer terug tot uwen Heer, verheugd en begenadigd! Ga
 „in tot mijne dienaren en ga in tot het Paradijs! Voorwaar,
 „Allah en Zijne engelen zegenen den Profeet! O gij, die ge-
 „loovig zijt, zegen hem en wensch hem heil!” De laatste woor-
 den van hun (d.w.z. der engelen) gebed luiden: „Voorwaar,
 „eere zij God, den Heer aller schepselen! Amen.”

De sêḍëkah wordt zoowel te huis en dan door de familie
 alleen, als gezamenlijk evenals de sêḍëkah Moeloed ten huize
 van het desa-hoofd, of op een kerkhof dan wel bij het graf
 van het een of ander familielid of van iemand, die kramat
 (Ar: karama, كرامه = heilig, door God verheerlijkt) is, gegeven,
 en de maand Roewah is de maand, waarin bijna overal de gra-
 ven en kerkhoven schoon gemaakt, met bloemen, voornamelijk
 van de soelasih (Ocimum basilicum) bestrooid, en ook bewie-
 rookt worden. Deze van eerbied voor de dooden getuigende
 handeling heet bërsih koeboer, ook ngirim. Voor de sêḍëkah bij
 een graf of op een kerkhof wordt meest een Djoemoeah-(Vrijdag)
 kliwon gekozen.

N. B. In sommige streken wordt de sêḍëkah of sla-
 mêtan, vóór het begin der bewerking van de
 sawah- en andere velden en ná den oogst, ook
 sadranan of njadran genoemd. De hierbij aan-
 geboden spijzen bestaan uit gaargestoomde rijst,
 zooals zij uit de koekoesan komt, met eenige
 toespijzen, terwijl het gebed dan is het dongâ
 slamêt.

De sêḍëkah bakdan, ook sêḍëkah bakdâ-pâsâ, sêḍëkah bakdâ-

riajā, garëbëg poeasā genoemd, (Ar: Idoél-fitr عید الفطر), het z. g. ontbijtfeest bij het eindigen der vasten op den 1^{en} der maand Sawal (Ar: Sjawal شوال), de tiende van het Moḥammedaansch-Javaansche jaar.

Bij deze sêḍëkah, die ieder voor zich en te zijpnt geeft, worden koepat, lëpët, lontong, kêtan, apëm en ander gebak, alsmede vleesch- en andere bijgerechten der rijsttafel voorgediend, en het dongā slamët, dongā ariajan of dongā ariadi, gebeden, terwijl ook hiervoor sêlawat betaald wordt.

In sommige streken wordt op den dag of op den avond voor het eindigen der vasten nog een kleine sêḍëkah gegeven, die *sêḍëkah oedoen-oedoenan* wordt genoemd, en meestal slechts uit koewih apëm met djoeroeh goelā djāwā bestaat. Ook daarbij wordt een gebed, nl. het dongā koeboer opgezegd, een daroesan gehouden, (als de sêḍëkah 's avonds wordt gegeven) en sêlawat betaald. Deze sêḍëkah oedoen-oedoenan, die voornamelijk door santri's gegeven wordt, heeft ten doel, den geesten, die voor het algeheele einde der vasten naar hunne woonplaatsen terug moeten keeren, een afscheidsmaal te bereiden.

De *sêḍëkah bakdā-Sawal*, ook sêḍëkah bakdā-koepat naar het voornaamste gerecht, de koepat, die daarbij wordt opgedischt, genaamd, op den 8en der maand Sawal na de vasten van den 2en tot en met den 7en dier maand. Deze sêḍëkah wordt niet algemeen gevolgd; hij wordt alleen door santri's en enkele andere inlanders gegeven te hunnent of in hun langgar op dezelfde wijze als met de sêḍëkah bakdā pāsā geschiedt, doch zonder daroesan.

De *sêḍëkah malëman*, altijd 's avonds en op de oneven data na den 20en in de maand Ramadlan of Pāsā, dus op den avond van den 21en, 23en, 25en, 27en en 29en dier maand, door een ieder, die het maar eenigszins doen kan, in de eigen woning of langgar gegeven, om de gunst der goden en geesten

te verwerven. Deze sēḍēkah of slamētan wordt gewoonlijk gevolgd door een soort van algemeene receptie, waarbij om zoo te zeggen open tafel wordt gehouden en de verschillende familieleden, vrienden en kennissen elkander wederkeerig bezoeken, om zich te verzetten en onder gezelligen kout het eentonige en voor velen vrij bezwarende vasten over dag te vergeten.

Bij deze sēḍēkah worden door de meer gegoeden een of meer ambēngs met het daarbij behoorende gebak en vruchten voorgediend; armen bepalen zich hierbij meestal tot koewih apēm met stroop. Het hiervoor voorgeschreven gebed is het dongā slamēt, in dit speciale geval gewoonlijk dongā malēman genoemd; ook hiervoor wordt een sēlawat betaald.

Tot de hier behandelde categorie van sēḍēkahs zijn ook nog de twee volgende te rekenen, die soms, maar hoogst zelden, en dan meer speciaal door santri's alleen, worden gegeven.

De sēḍēkah *lailat-al-barāāt* (Ar: ليلة البراءة) ook: *lailat an-nisf-min as-Sjaban* (Ar: ليلة لنصف من شعبان) genoemd, in den nacht, of op den avond van den vijftienden der maand Sja'bān omdat Allah in dien nacht het al of niet blijven leven van ieder individu bepaalt.

De sēḍēkah *lailat-al-gadr* (Ar: ليلة القدر) op den avond van den 27en der maand Ramadlan of Pāsā, nl. den nacht, waarin eerder het oudste stuk van den Qóran, nl. de verzen een tot en met vijf van het 96e hoofdstuk, uit den hemel tot Moḥammed volgens de overlevering zijn nedergedaald.

Deze beide sēḍēkahs, worden gewoonlijk in de eigen woning of langgær gegeven, en bestaan meestal uit wat inlandsch gebak. Hierbij wordt ook het dongā slamēt gebeden en sēlawat betaald.

De gewoonte van het sēḍēkah geven hoewel langzaam aan verminderende, bestaat niet al-

leen onder den z. g. kleinen man, maar ook onder de priaji's (ambtenaren, inlanders van geboorte), zelfs onder degenen, die een z. g. Europeesche opvoeding hebben genoten. In de desa acht ieder wong somahan d. i. iedere huis- en erfbezitter of bezitster (gehuwd, weduenaar of weduwe) zich verplicht tot het geven van sèdèkahs, en bestaat verder de gewoonte om een deel van het gastmaal, kirimans te doen toekomen aan ouders, familieleden en vrienden, die niet gekomen of om de een of andere reden niet uitgenoodigd zijn geworden. Het wordt net verpakt aangeboden.

Het is gewoonte kirimans te beantwoorden.

Voorts moet hier worden opgemerkt, dat, voor al in de desa, het gebruik bestaat, om na de sèdèkah-bakdan, d. i. dus na het eindigen der vasten op den 1^{en} Sawal, die gewoonlijk feestelijk gevierd wordt, bij ouders, oudere familieleden, vrienden en kennissen bezoeken af te leggen en dezen de sèmbah te brengen, niet alleen als bewijs van eerbied, maar ook ten teeken, dat men hun vergeving vraagt voor de fouten en onhebbelijkheden, waaraan men zich gedurende het afgelopen jaar te hunnen opzichte mocht hebben schuldig gemaakt.

Dat een ieder zich bij het eindigen der vasten zooveel mogelijk in nieuwe en mooie klederen steekt, behoeft hier zeker niet nader vermeld, evenmin als het gebruik, om zoowel voor als na het vasten (dit laatste meest den dag vóór het einde der Pāsā) het haar te wasschen

(kramas). Zelfs de armste desa-bewoner tracht dan zoowel voor zich zelven als voor ieder lid van zijn gezin, iets nieuws te krijgen; het een of ander kleedingstuk, eenig lijfsieraad, enz. dat op den ariâjâ-dag gebruikt kan worden, en verder, zij het ook op meer dan bescheiden voet, eenige gerechten of versnaperingen klaar te houden voor familieleden, vrienden en kennissen, die hem en de zijnen op dien dag of gedurende de eerste week na den bakda-riâjâ (zoolang, dikwijls zelfs nog langer, brengt men elkander z. g. nieuwwjaarsbezoeken) de sěmbah of eene contra dan wel beleefdheids-visite komen brengen.

Eindelijk nog moeten wij hier melding maken van de pitrah (Ar: fitrah فِطْرَة) d. i. een cijns in natura, die aan de geestelijken, in de desa op den laatsten dag der vastenmaand, gewoonlijk in den vorm van twee bēroeks (een maat voor rijst van 1 à 1½ tot 2 à 2½ kati's inhoud) ontbolsterde, ongekookte, rijst wordt aangeboden.

In tegenstelling met de djakat (Ar. zakāt زَكَاة), waarover wij het straks nader zullen hebben, is de pitrah meer een zuivering van personen, dan een van goederen, en dient zij eensdeels voor het onderhoud der geestelijken, anderdeels voor andere doeleinden, waarom zij ook in de moskeekas of bait-al-māl (Ar. بَيْتُ الْمَالِ) gestort wordt.

Het gebruik bestaat om ter gelegenheid van den bakdā-riâjâ, en dikwijls zelfs op den malēm

sëlikoer (den nacht van den 20en op den 21en
Ramadlan) soms ook op de overige oneven data
nadien, vuurwerk af te steken en de huizen
en erven te illumineeren.

De offermalen die de Javaan geeft of aanricht als hoofd en als lid van het Javaansche huisgezin.

Deze slamëtans of sêdëkahs kunnen wij onderverdeelen in:

Offers die bijna dagelijks, op ongeregelde tijden, al naar omstandigheden, gebracht worden;

Offers die op bepaalde tijdstippen en voor bijzondere gelegenheden worden aangeboden.

Tot de eerst bedoelde zijn te rekenen:

De antjaks of platte mandjes van klapperbladeren of gevlochten bamboe, enz. die hier en daar aan boomen gehangen worden of de antjaks van pisangstammetjes dan wel van de zachte middennerven der pisangbladeren gemaakt, welke men in stroomend water laat afdrijven, gevuld met een weinig rijst of gebak, ook bloemen, waarbij dikwijls een gloeiënde houtskool is gevoegd, waarop gestrooid mënjan (benzoë) of doeпа (wierook).

De verschillende sadjèns of sesadjens, ook tjaosans in den vorm van bloemen al naar gelang van het doel, waarvoor deze offers gebracht worden, die bij steenen of boomen dan wel andere voorwerpen, ook in de huizen en op de erven worden nêergelegd, of indien bestaande uit boreh, — welriekend meest geel gekleurd smeersel — daartegen gestreken worden.

Ook wordt de sadjèn gelegd op kruiswegen.

Vorenbedoelde antjaks en sadjèns dienen, om gevaren af te wenden en de gunst der goden en geesten te verwerven; bijv.: na een slechten droom, na het hebben van een visioen, na eenig ongeval of eene gebeurtenis, die slechte gevolgen kan hebben, voor en na een reis, enz., kortom wanneer de offeraar, hetzij voor zich persoonlijk, hetzij voor zijn gezin eenig onheil vreest.

De andere hier bedoelde categorie van slamētans is belangrijker en kan onderverdeeld worden in:

- a. periodiek terugkomende en
- b. bepaalde gelegenheids-offers, nl. die betrekking hebben op het huwelijk, de geboorte, den leeftijd der puberteit, den dood, enz.

Tot de periodiek terugkomende slamētans behooren:

De *slamētan lahiran* of pëndak dinā, d. i. het telkens om de vijf en dertig dagen op den geboortedag en — pasaran bijv. elken Sēnenlēgi of Rēbo-wagé, enz.) aangerichte offermaal tot heil van den persoon, die op dien dag geboren werd, meest bestaande uit sĕgā gollong, — tot ballen gekneede en in pisangblad gewikkelde rüst —, met toebehooren. boeboer bĕkatoel, — pap van fijne zemelen —, of boeboer abang, — met suiker gekookte en min of meer bruin uitziende rijstnao —, en boeboer poetih, — met of zonder klappermelk gekookte rijst —.

Van de sĕgā gollong worden daarbij gewoonlijk zeven ballen, en van de boeboer twee borden voorgediend.

Regenten en andere inlandsche hoofden, zoo ook inlanders van geboorte laten op dergelijke dagen gewoonlijk de gamĕlan bespelen en geven daarbij receptie. Dit gebruik is echter op vele plaatsen afgeschaft.

Regenten bezitten zonder uitzondering een eigen gamĕlan,

andere personen als bovenbedoeld veelal, en die er geen bezitten huren er een.

Bij deze slamëtan wordt het dongâ rasoel gebeden en aan den voorganger in het gebed een sëlawat of wadjib betaald.

Eindelijk moet hier omtrent deze slamëtan nog worden opgemerkt, dat zij steeds in eigen huis wordt gegeven.

De slamëtan kliwonan, door eenigen op elken Vrijdag-kliwon, door anderen op elken Dinsdag-kliwon, den anggâra-kasih of heiligen dag, gegeven, en waarbij 7 à 9 ponggols in een kommetje tot gedeeltelijk afgeknotte bollen samengeperste gekookte rijst met de daarbij behoorende vleesch- en andere gerechten en pëtjël pitik, — een op bijzondere wijze bereid gerecht van kipvleesch —, worden voorgediend, doch geen gebed wordt gedaan noch sëlawat wordt betaald, dus meer een soort van gelegenheidsdiner, waaraan genoodigden deelnemen, en dat in 't algemeen dient, om de goden en geesten gunstig te stemmen voor den persoon, die deze slamëtan geeft, en voor zijn gezin.

Meer algemeen is echter het gebruik om op Vrijdag- of Dinsdagkliwon op z. g. heilige plekken, in huis, in keukens, loemboengs (rijstschuren), bij putten of boomen op het erf, op wegen, enz. als offers aan de geesten wierook te branden of bloemen te strooien. Ook dit wordt slamëtan kliwonan genoemd.

De slamëtan dinâ (of Rebo wêkasan) d. i. het offermaal, dat gegeven wordt, (niet algemeen en slechts door enkele bemiddelden) op den laatsten Woensdag der maand Sapar (Ar: Safar, سَفَر), d. i. de tweede van het Mohammedaansch-Javaansche jaar.

De daarbij voorgebrachte spijzen bestaan uit koepat of een ambëng met wat daarbij behoort, soms ook uit lëpët of, toekon pasar, d. z. allerlei op de markt gekochte snoeperijen, enz.

Het bij deze slamëtan uit te spreken gebed is het dongâ slamët waarvoor ook een sëlawat moet worden betaald; terwijl het doel van dit offermaal, dat altijd tehuis wordt gegeven,

in het algemeen is om het welzijn der familie, die het aanricht, te bevorderen.

Zijn er in het gezin schoolgaande kinderen, dan is het gewoonte, dat deze de toekon pasar met hunne kameraden verorberen.

Voorts plegen personen, die lang haar dragen, dit op dezen *dinā-wĕkasan* even lang te knippen, en zij, die kaal loopen of zeer kort haar dragen, het hoofd glad te scheren.

De *sĕdĕkah*-of *slamĕtan ngrasoel-akĕn*, bestaande uit 7 tot 9 ponggols met de daarbij behoorende vleesch- en andere gerechten ter gelegenheid van het bouwen eener woning, het verhuizen naar een andere plaats in de *desa* of naar elders, de uitvoering van het een of ander werk enz. In dit laatste geval wordt de *sĕdĕkah* gewoonlijk gezamenlijk door de verschillende uitvoerders hetzij bij het werk zelf, hetzij ten huize van het *desa*-hoofd gegeven, anders in de eigen woning. Voor deze soort van *pic-nic* brengt gewoonlijk iedere deelnemer zijn aandeel in de voor te dienen gerechten mede, of worden, wanneer die door één persoon geleverd worden, de kosten daarvan pondsnondsgewijs door alle deelnemers gedragen.

Het hierbij voorgeschreven gebed is het *dongā slamĕt*, waarvoor ook *sĕlawat* betaald wordt.

Bij het bouwen van een huis of bij verhuizen wordt de *slamĕtan* meest ten huize van de betrokken familie gegeven, soms op zeer bescheiden schaal en zonder eenig gebed. Alleen wordt in het eerste geval aan den nok van het huis, zoodra het dak wordt opgezet, soms ook aan een of meer hoeken daarvan, als offer aan de goden en geesten eenige jonge klappernoten, een tros pisangs of een antjak gehangen en een witte of roode lap dan wel een vlag bevestigd.

De „particuliere,” *slamĕtan-ngrasoel-akĕn* kost gewoonlijk meer dan de „algemeene,” vooral wanneer er vele deelnemers aan zijn.

N. B. Zooals reeds gezegd is, worden van de vier hiervoren genoemde slamētans alleen de onder sub 2 en 4 vermelden meer algemeen gegeven, d. i. zoowel door de hoogere standen als door den kleinen man, althans indien men het in de desa heerschende gebruik, om op Vrijdag en Dinsdag kliwon offers aan de geesten te brengen ook slamētan noemen wil.

Met betrekking tot het verhuizen moet hier nog melding worden gemaakt van het in vele streken heerschende gebruik, om een weinig asch uit de keuken of een weinig aarde van het erf der woning, die verlaten wordt, mede te nemen en een en ander als afweringsmiddel tegen alle mogelijke onheilen en plagen in de nieuwe woning en op het nieuwe erf uit te strooien. Ook hier wordt, zoodra de nieuwe woning betrokken is, gewoonlijk een nieuwe slamētan ngrasoelakēn gegeven, doch eenvoudiger en dikwijls slechts bestaande uit eenige borden of schotels met roode en witte boeboer.

Meergegoeden en hoofden wijden hun nieuwe woning niet zelden in met een wajangvertooning of een tajoeban, waartoe dikwijls vele uitnoodigingen worden gezonden en veel geld ten koste gelegd.

Tot de bepaalde gelegenheden-offers die betrekking hebben op het huwelijk, de geboorte, den leeftijd der puberteit, het huwelijk, den dood, behooren:

a. bij huwelijksvoltrekkingen

De slamētan ngroewah-ngrasoelakēn, in den avond van den

dag, waarop de sasrahan, d. i. het bij wijze van schadeloosstelling voor haren afstand aan de ouders der bruid (vooral wanneer deze nog prawan, d. i. maagd, is) te geven geschenk, aangeboden wordt en dienende om den gezant Gods en de geesten der voorouders eer te bewijzen, opdat zij het huwelijk zegenen zullen.

Deze slamĕtan, waarbij diverse ambĕngs of toempĕngs met de daarbij behoorende vleesch- en andere gerechten en vruchten worden voorgediend, behoort te worden voorgezeten door een geestelijke, die daarover eerst het dongĕ rasoel en daarna het dongĕ slamĕt uitspreekt, en voor een en ander een sĕlawat ontvangt.

Het maal dat gewoonlijk ten huize van de ouders der bruid wordt gegeven, wordt meestal gevolgd door een djagongan of receptie, waarbij koffie of thee met de noodige gebakjes wordt gepresenteerd.

Bedoelde maaltijd en receptie worden verder meestal onder familieleden en goede vrienden gegeven, en door bruid en bruidegom in half-ornaat bijgewoond.

De *slamĕtan midĕdarĕni* op den avond vóór de huwelijkssluiting, bestaande uit ongeveer dezelfde spijzen als de vorige, en dikwijls gevolgd door een djagongan, soms door een tajoeban, terwijl bruid en bruidegom, die dezen nacht wakend door moeten brengen, daarbij in half-ornaat tegenwoordig zijn, omringd van hunne wederzijdsche vrouwelijke familieleden.

Deze gewoonlijk ten huize van de ouders der bruid gegeven wordende slamĕtan dient om de gunst der widĕdari's of hemelnimfen voor het jonge paar te winnen, en tevens den mannelijken familieleden en gasten gelegenheid te geven, hunne gelukwensen en huwelijksgeschenken, boewoehans of pasoembangs, meest in den vorm van geld, aan te bieden.

Het voor dit offermaal voorgeschreven gebed is weder het *dongâ slamêt*, waarvoor ook een *sêlawat* verschuldigd is.

De *slamêtan pêngantèn* of *slamêtan madjêmoek* ook *walimahan* genoemd, op den avond van den huwelijksdag, ten einde den zegen van Allah en Moḥammed, alsmede dien van alle geesten en zielen van voorouders over het jonggetrouwde paar af te smeken.

Hierbij wordt het *dongâ* koenoet, waarvoor ook een *sêlawat* moet worden betaald, uitgesproken, dat luidt:

„O God, geleid mij met hen, die Gij reeds geleid hebt; be-
„waar mij met hen, die Gij reeds bewaard hebt; verkies mij
„onder hen, die Gij reeds uitverkoren hebt; zegen mij met hen,
„aan wie Gij reeds zooveel gegeven hebt: red mij van het kwaad,
„dat Gij over mij besloten hebt! Voorwaar, Gij zijt degeen, die
„besluiten neemt en tegen wien geene besluiten genomen wor-
„den! Voorwaar, niemand kan vervallen, dien Gij uitverkoren
„hebt, en niemand kan verheven worden, wiens vijand Gij zijt!
„Wees gezegend, o, onze Heer, en verheerlijkt. Wij vragen U
„om vergiffenis, o God! en wij keeren ons tot U! Moge God
„Zijn zegen schenken aan onzen meester Moḥammed, den on-
„geletterden Profeet en aan zijne familie! Moge Hij hem begunsti-
„gen en genadig zijn! Amen!”

Gedurende dezen maaltijd die uit verscheidene *ambèngs* of *toempèngs* en allerlei andere gerechten, ook gebak en vruchten bestaat, en waarvan bruid en bruidegom ook hun deel krijgen, moeten zij in vol ornaat gekleed blijven, waarin zij gearakt zijn geworden, of, indien zij dien plechtigen omgang in en door het dorp niet gemaakt hebben, (in sommige streken is zulks o. a. geen gebruik meer) t'huis receptie hebben gehouden; eerst daarna mogen zij zich verkleeden, om in half ornaat weder te voorschijn te komen, totdat de bruid naar de bruidskamer wordt geleid.

Gewoonlijk wordt deze slamëtan die mede ten huize van de bruid gegeven wordt, gevolgd door een tajoeban, die door den bruidegom moet worden geopend, waarna alle gasten beurtelings dansen.

Voor dit feest wordt het huis meestal ook versierd en door bijbouwing tijdelijk vergroot.

Rijken en meergegoeden vieren een huwelijk dikwijls 3 à 4 dagen, soms een week lang, met allerlei maaltijden en feesten; in zulk een geval worden de kosten belangrijk.

N. B. Na de feitelijke voltrekking van het huwelijk in de masdjid of in huis door den betrokken geestelijke wordt door dezen nog het z. g. dongâ bakdâ nikahan (gebed na de sluiting van het huwelijk) uitgesproken, dat luidt:

„O God! vereenig hen, gelijk Gij het water „vereenigt met de sneeuw en het slijk, door „Uwe barmhartigheid, o Barmhartigste der barmhartigen! Amen.”

Zooals bekend, is de bruid bij deze huwelijksluiting niet tegenwoordig, maar treedt daarbij haar wali (voogd) voor haar op. Gewone desalieden gaan daartoe naar den pênghoeloe van het district of onderdistrict, doch ambtenaren en adellijken van hoogen rang doen het huwelijk niet zelden te hunnen huize en niet in de „masdjid” sluiten.

Soms wordt op den 35^{en} dag van het huwelijk bij wijze van viering van den afloop der wittebroodsweken van 5×7 dagen nog een „slamëtan” gegeven, die *slamëtan njêlapani pêngantén* wordt genoemd, doch waarvoor niet zooveel ten koste wordt gelegd als voor de

„slamĕtan madjĕmoek.” Ook hierbij wordt een gebed, nl. het dongā slamĕt uitgesproken en sĕlawat betaald.

De slamĕtan ngoendoeh mantoe op den derden of vierden dag na het huwelijk ten huize van de schoonouders der bruid (gewoonlijk toch wordt het huwelijk ten huize van de ouders der bruid gesloten of gevierd) of van den bruidegom (wanneer de huwelijksfeesten ten huize van diens ouders hebben plaats gehad), waarbij hetzelfde (althans door gezeten lieden) wordt gegeven als bij de slamĕtan madjĕmoek en hetzelfde gebed uitgesproken, ook hetzelfde sĕlawat betaald wordt.

Ook hierbij wordt het huis vergroot, wanneer voor deze gelegenheid de wajang vertoond, of een tajoeban gegeven wordt. In dit laatste geval wordt de danspartij mede door den bruidegom geopend.

N. B. Zooals wij hiervoren gezien hebben, zijn aan de huwelijks-slamĕtans vrij groote kosten, vooral wanneer er bij- en verbouwingen, enz. voor noodig zijn, verbonden. Dikwijls moeten dien ten gevolge schulden worden gemaakt en een deel der bezittingen van de feestgevierd hebbende familie verkocht worden, om de op credit gekocht of gehuurde benoodigdheden voor het feest behoorlijk te kunnen betalen. Wel worden door de gasten boewoehans of pasoembangs aangeboden, doch het bedrag daarvan is dikwijls verre van voldoende, om er de voor het feest gemaakte onkosten mede te dekken.

Gewoonlijk toch wordt reeds 10 à 20 dagen vóór den feestdag het noodige gedaan tot het repareeren, uitbouwen, versieren, enz. van het huis, waarin het feest zal worden gegeven, en

het verzamelen der noodige meubels, alsmede van hetgeen den gasten zal worden voorgezet.

Inlandsche ambtenaren nemen meestal betaalde daglooners aan voor het verrichten van de noodige werkzaamheden, doch onder den kleinen man in de desa geschiedt zulks gewoonlijk bij wijze van sambatan (onderling hulpbetoon) waarvoor niets wordt betaald, maar alleen eten en drinken worden verstrekt.

Wat de boewochans, atoerans of soembangans, zoowel die in baar geld, als in andere zaken of artikelen, dan wel levende dieren, aangaat, deze worden gewoonlijk door een soort van commissie van een paar oude lieden ontvangen en genoteerd, en wel voornamelijk met het doel om eventueel te weten, hoeveel aan iederen schenker bij eenig feest te zijnent moet worden terugaangeboden. Dit reciprocereen van een boewoehan moet minstens met een gelijke waarde (satatané) geschieden.

Het aldus ontvangen geld wordt gewoonlijk in een gesloten kistje op de padjangan (het staatsiebed) bewaard en bewaakt, terwijl daarnaast een sadjèn van gebakjes wordt geplaatst. Na afloop van het feest wordt het bedrag daarvan geteld en de waarde der andere ontvangen soembangans geschat, en daaruit verder de voor het feest gemaakte schulden betaald. Is een en ander daartoe niet voldoende, wat gewoonlijk het geval is, dan gebeurt het niet zelden, dat preciosa of andere eigendommen der familie naar het pandhuis gebracht

of verkocht worden, want schulden voor dergelijke feesten moeten zoo spoedig mogelijk afbetaald zijn, wil men verwachten, dat het gesloten huwelijk in alle opzichten zegenrijk zal wezen. Bij velen bestaat nog de gewoonte, om vóór de telling van het ontvangen geld een kleine slametan te houden van de bij het geldkistje geplaatste sadjèns, doch zonder gebed en zonder voorganger, en alleen onder de in huis aanwezige mannelijke leden van het gezin en de mannelijke gasten.

In enkele streken, voornamelijk in het westen van Java, o. a. in de districten Pëmalang, Pëtaroekean, en Banjoemoedal der residentie Pëkalongan bestaan vereenigingen onder de namen *kasinoman* en *grëmengan*, wier leden zich onderling verbonden hebben, elkander bij eventuele familiefeesten bij te staan, meest met geldelijke bijdragen, soms met gebak of andere gerechten, waarvan de hoeveelheid telkens bepaald wordt, zijnde elk lid van zulk een vereeniging, dat een feest wenscht te geven, verplicht, daarvan 10 à 15 dagen te voren aan zijne medeleden kennis te geven.

Dergelijke kasinomans hebben gewoonlijk een vast aantal, zoowel mannelijke als vrouwelijke, doch meest mannelijke leden (20, 30, soms meer) die, naar gelang der behoefte f 1 à f 2 soms meer per hoofd bijdragen. Bestaan deze bijdragen alleen in geld, dan wordt voor de inzameling daarvan een der leden tot penningmeester benoemd, en moet deze voor de even-

tueele uitbetalingen aan feestgevende leden zorgen.

Door deze kasinomans wordt dikwijls het leenen tegen woekerrente tegengegaan.

Een andere adat, die in sommige districten bestaat, is de *gantingan*, d. i. het zenden van invitaties in den vorm van stukken vleesch van $\frac{1}{4}$, $\frac{1}{2}$, of 1 kati gewicht, 4 à 5 dagen vóór het te geven feest. Degeen nu, die zulk een invitatie ontvangt, is verplicht minstens de waarde daarvan in geld (gewoonlijk 20 tot 50 centen) als soembangan aan den feestgevers te doen toekomen, zelfs al woont hij het feest niet bij, terwijl de feestgever op zijne beurt iederen vertrekkenden gast een boentilan (pakje met gerechten en gebak) ter waarde van minstens 10 centen mede moet geven.

Eindelijk nog moeten wij gewag maken van de hier en daar heerschende gewoonte, om bij het sluiten van een huwelijk een soort van schatting te betalen aan het hoofd der desa, van waar de bruid afkomstig is, welke schatting wordt genoemd:

a. *bédol-patok* of *pénatas-dadoeng*, groot minstens f 0.50, hoogstens f 1.—, wanneer bij een (exogaam) huwelijk de vrouw haren man volgt en dus hare desa verlaat, en

b. *pélangkat-watès* of *wadoeng-kěbirèn*, mede minstens f 0.50, hoogstens f 1.— bedragende, of anders uit een wadoeng (bijl) en een kěbirèn (kapoen) bestaande (van daar de naam wadoeng-kěbirèn), wanneer een man uit een

andere desa een vrouw uit de desa van het hoofd neemt, en deze toestaat, in hare desa te blijven wonen.

Ten slotte zij hier nog medegedeeld, dat in enkele streken bij één huwelijk *toemplék pondjèn*, nl. dat van de jongste en laatste dochter uit een gezin, de gewoonte bestaat, dat bruid en bruidegom, zoodra zij op de padjangan gēzen zijn, samen een met bēras (ontbolsterde, ongekookte rijst) gevuld zakje (pondjèn) vasthouden, zoodanig, dat men gemakkelijk door de opening eenig geld daarin werpen kan, en dat ieder mannelijk familielid of gast daarin zijn pasoembang in geld brengt. Hebben allen zulks gedaan, dan wordt het zakje door de bruid op een tampah (platte wan) leeggestort en de bēras door den bruidegom weder in het zakje gedaan, terwijl het daartusschen liggend geld op de tampah blijft. Deze handeling van het ontvangen der op die wijze gebrachte pasoembangs wordt tot driemalen herhaald, en het daarmee verkregen geld later door het getrouwde paar tot pawitan (werkkapitaal) aangewend.

b. bij zwangerschap.

De slamētan ngébor-ébori, zoo genoemd, omdat daarbij van een ébor (scheplepel) gebruik wordt gemaakt om het eenige, hiervoor klaargemaakte gerecht, nl. de djèngang ébor-ébor, d. i. in kokosmelk (santèn) gekookte rijst, op te scheppen, en wel in de tweede maand der zwangerschap.

tueele uitbetalingen aan feestgevende leden zorgen.

Door deze kasinomans wordt dikwijls het leenen tegen woekerrente tegengegaan.

Een andere adat, die in sommige districten bestaat, is de *gantingan*, d. i. het zenden van invitaties in den vorm van stukken vleesch van $\frac{1}{4}$, $\frac{1}{2}$, of 1 kati gewicht, 4 à 5 dagen vóór het te geven feest. Degeen nu, die zulk een invitatie ontvangt, is verplicht minstens de waarde daarvan in geld (gewoonlijk 20 tot 50 centen) als soembangan aan den feestgevers te doen toekomen, zelfs al woont hij het feest niet bij, terwijl de feestgever op zijne beurt iederen vertrekkenden gast een boentilan (pakje met gerechten en gebak) ter waarde van minstens 10 centen mede moet geven.

Eindelijk nog moeten wij gewag maken van de hier en daar heerschende gewoonte, om bij het sluiten van een huwelijk een soort van schatting te betalen aan het hoofd der desa, van waar de bruid afkomstig is, welke schatting wordt genoemd:

a. *bédol-patok* of *pénatas-dadoeng*, groot minstens f 0.50, hoogstens f 1.—, wanneer bij een (exogaam) huwelijk de vrouw haren man volgt en dus hare desa verlaat, en

b. *pélangkat-watës* of *wadoeng-këbirèn*, mede minstens f 0.50, hoogstens f 1.— bedragende, of anders uit een wadoeng (bijl) en een këbirèn (kapoen) bestaande (van daar de naam wadoeng-këbirèn), wanneer een man uit een

andere desa een vrouw uit de desa van het hoofd neemt, en deze toestaat, in hare desa te blijven wonen.

Ten slotte zij hier nog medegedeeld, dat in enkele streken bij één huwelijk *toemplék pondjèn*, nl. dat van de jongste en laatste dochter uit een gezin, de gewoonte bestaat, dat bruid en bruidegom, zoodra zij op de padjangan gèzetten zijn, samen een met bèras (ontbolsterde, ongekookte rijst) gevuld zakje (pondjèn) vasthouden, zoodanig, dat men gemakkelijk door de opening eenig geld daarin werpen kan, en dat ieder mannelijk familielid of gast daarin zijn pasoembang in geld brengt. Hebben allen zulks gedaan, dan wordt het zakje door de bruid op een tampah (platte wan) leeggestort en de bèras door den bruidegom weder in het zakje gedaan, terwijl het daartusschen liggend geld op de tampah blijft. Deze handeling van het ontvangen der op die wijze gebrachte pasoembangs wordt tot driemalen herhaald, en het daarmee verkregen geld later door het getrouwde paar tot pawitan (werkkapitaal) aangewend.

b. bij zwangerschap.

De slamětan ngébor-ébori, zoo genoemd, omdat daarbij van een ébor (scheplepel) gebruik wordt gemaakt om het eenige, hiervoor klaargemaakte gerecht, nl. de djěnang ébor-ébor, d. i. in kokosmelk (santěn) gekookte rijst, op te scheppen, en wel in de tweede maand der zwangerschap.

Deze slamĕtan, waarbij het dongâ rasoel of ook het dongâ-slamĕt uitgesproken en veelal sĕlawat betaald wordt, wordt steeds in de eigen woning gegeven en dient voornamelijk om de gunst der goden en geesten af te smeeken voor de zwangere, opdat zij geen miskraam (kĕloeron) of eenig ander onheil krijgen zal. Deze slamĕtan is niet algemeen.

De slamĕtan nĕloni of *wiloedjĕngan nigani* voor de drie-maandsche zwangerschap, gewoonlijk de eerste der offermalen, die voor deze delicate positie der vrouw gĕgeven worden, bestaande uit een of meer toempĕngs van sĕgâ-poenar (geelgekleurde rijst) met wat daarbij behoort.

Het gebed voor deze slamĕtan is het dongâ rasoel, waarvoor mede sĕlawat wordt betaald, terwijl het doel van dit offer is, in de eerste plaats den gezant Gods en in de tweede, door diens bemiddeling, de godheid zelf en de geesten gunstig te stemmen voor de zwangere en daardoor te voorkomen, dat haar in haren belangwekkenden staat eenig kwaad zal geschieden.

Deze slamĕtan, die verre van algemeen is en dan altijd te huis gegeven wordt, wordt ook door geen andere festiviteiten gevolgd.

De slamĕtan mitoni of *slamĕtan tingkĕb*, ook *slamĕtan nandangi sĕmâjâ* en *slamĕtan ngroewah-ngrasoelakĕn*, in de zevende maand der zwangerschap, (gewoonlijk op den 7en, 17en of 27en dier maand) het voornaamste der gedurende deze periode der vrouw gegeven offermalen, waarvoor, vooral bij een eerste zwangerschap, vele invitaties worden rondgezonden en dikwijls zeer vele uitgaven worden gedaan.

Bij deze slamĕtan speelt het getal zeven een groote rol, want de voorgediende spijsen moeten bestaan uit zeven toempĕngs met wat daarbij behoort, zeven soorten van djĕnang d. z. min of meer brijachtige snoeperijen, en, zoo mogelijk ook uit ze-

ven soorten roedjak (schijfjes onrijpe vruchten met lombok, etc.), waaronder de roedjak tjrobo (een mengsel van fijngesneden en fijngestampde curcuma, sèreh (*Andropogon Schoenanthus*) en djaé (*Zingiber officinale*) met doedoech of cocosmelk niet mag ontbreken, daar naar den smaak, sèdèp (pittig) of ora sèdèp (laf), voorspeld kan worden, of het kind van de mannelijke dan wel van de vrouwelijke kunne zal zijn. De zwangere wordt bij deze gelegenheid gebaad, zoo mogelijk in water uit zeven putten of bronnen verzameld, waarin zeven soorten bloemen gedaan zijn. De badende moet zich gedurende en na het baden zeven keeren in andere kleeren steken.

Gewoonlijk wordt deze slamëtan 's avonds gevolgd door een wajang-vertooning, waarbij meestal onder den kleinen man in de desa de lakon Brajoet (een symbolische voorstelling der vruchtbaarheid), doch onder de meergegoeden, adellijken en ambtenaren de een of andere geboorte-lakon, zooals de lakon Gatoetkâtja-lahir (geboorte van Gatoetkâtjâ) en dergelijken worden opgevoerd.

Het voor deze slamëtan (waarbij, vooral bij een eerste zwangerschap, dikwijls vele bijbouwingen aan het huis plaats hebben) gebruikelijke gebed is weder het dongâ rasoel, waarvoor ook sêlawat moet worden betaald.

Bij een tweede en verdere zevenmaandsche zwangerschap wordt meestal zulk een omslag niet gemaakt en zijn de kosten der slamëtan gewoonlijk dan ook belangrijk minder.

De slamëtan mêmoele sêdoeloer ook wel slamëtan nglolosi genaamd, in de negende maand der zwangerschap, als offer aan de naaste betrekkingen van het aanstaande of verwacht wordende kind, nl. het banjoe kawah (vrucht- of lendewater) en de ari-ari (nageboorte), waarvan het eerste als de oudere broeder en de laatste als de jongere zuster van het kind beschouwd worden.

Bij deze verre van algemeen gegeven, en altijd in de eigen woning aangericht wordende slametan, waarbij het dongâ slamet wordt uitgesproken en sêlawat wordt betaald, worden slechts drie soorten versnaperingen, nl. pasoeng protjot, djongkong en intil, suiker, gesloten in rijst waarop gestrooid geraspte klapper, aangeboden in een omhulsel van klapperblad, pandanblad of wel kârâblad, een boonensoort, alle symbolen voor een gemakkelijke bevalling, voorgediend, zoodat dit offermaal, dat geen ander doel heeft, dan de goden en geesten gunstig te stemmen, opdat zij de aanstaande bevalling zoo voorspoedig mogelijk zullen doen plaats hebben, niet bijzonder veel kost.

N. B. Ofschoon sommigen zulks doen, en dan alleen wat gebak of rijstpap voordienen, echter zonder dat daarbij gebeden wordt, is het geen gewoonte, om ook in de vierde, vijfde, zesde en achtste maand der zwangerschap eenige slametan te geven, of die perioden met een feest te vieren. Overigens worden deze slametans, ook die voor de overige maanden, niet gegeven, wanneer zulks door een pantang, boejoet of pamali (Jav. larangan of awisan = een door voorouders enz. ingestelde verbodsbepaling of uitgesproken vloek) verboden is.

Alleen moet de zwangere, soms ook haar man, zich gedurende hare geheele zwangerschap van bepaalde handelingen onthouden; welke deze zijn, kan men vinden in Majer „De Javaan als mensch en als lid van het Javaansche huisgezin”, blz. 128.

c. bij geboorten en gedurende den kinderleeftijd.

De slametan brokohan (naar de brokohs of kleine, van ooren

voorzienene mandjes, waarin de spijzen dienen te worden opgedischt) of *slamĕtan namoe* (meer speciaal voor de bezoeksters en helpsters, en bestaande uit een of meer ambĕngs met het daarbij hoorende, alsmede koeloeban of bladgroenten van het eigen erf), direct na afloop der bevalling en nadat de nageboorte bezorgd en de kraamvrouw gebaad, verschoond en tot rust gekomen is, in de eigen woning aangericht, ter eerbewijzing aan de sĕdoeloer nom toewā d. z. het lendewater en de nageboorte die met het kind ter wereld kwamen.

Het voor de *slamĕtan brokohan* aangerichte maal moet bestaan uit *sĕgā wadjar golong*, d. i. gewoon gekookte of gaargestoomde, maar tot ballen geknede rijst, met de noodige soepen en andere bijgerechten, en het zoowel hiervoor, als voor de *slamĕtan namoe* voorgeschreven gebed is het *dongā tawwil* (Ar: دعا ط.) dat luidt:

„O God, verleng ons leven, genees onze lichamen, verlicht „onze harten, bevestig ons geloof, maak onze werken goed, „voorzie ruimschoots in onze levensbehoeften en breng ons tot „het goede, maar verwijder ons van het kwade. Mogē God ons „en hun vergiffenis schenken door Uwe barmhartigheid, Barm- „hartigste der barmhartigen! Amen.”

Voor het uitspreken van dit gebed ontvangt de betrokken geestelijke ook een *sĕlawat*.

Deze *slamĕtan* wordt gewoonlijk gedurende de eerste nachten gevolgd door een *djagongan* of *lĕklĕkan* (wakkerblijven, waken) waarbij koffie, thee en gebakjes worden voorgediend, en wel totdat de navelstreng van het jonggeboren kind is afgevallen.

Voorts moeten wij hier nog melding maken van een nog in enkele residenties, voornamelijk in die welke aan West-Java grenzen, heerschende *adat*, nl. om bij de aangifte aan het betrokken desabestuur van de geboorte van een kind aan den

desaschrijver voor zijn moeite, om hiervan aanteekening te houden, een douceurtje van 10 centen te geven, dat *patjěngèk* of *pě-ongkos* wordt genoemd. Wat de kosten van latere bevallingen betreft, deze zijn, indien daarvoor al een *sěděkah* gegeven wordt, gewoonlijk veel minder dan die voor de geboorte van het eerste kind, terwijl, indien dit een jongen is, de *sěděkah*, enz. iets meer kost, dan die voor een meisje. Gewoonlijk echter, althans onder den kleinen man, wordt dit onderscheid niet opgemerkt, en een tweede en volgende bevalling dikwijls zelfs niet door een *sěděkah* of eenige andere festiviteit gekenmerkt.

De slamětan pòepoet (of *poepak*) *poesër*, altijd in de eigen woning gegeven op den dag van het afvallen van den navelstreng, dat gewoonlijk 3 à 4 dagen na de geboorte plaats heeft, en waarbij *sěgã* oedook of woedook — d. i. rijst in santën gekookt, — den hoofdschotel vormt en de andere gerechten uit op diverse wijze bereid vleesch en groenten bestaan.

De oedjoeb — oedoeeling — en het gebed voor deze *slamětan* zijn dezelfde als die voor de vorige; en ook hierbij wordt een *sělawat* betaald.

Gewoonlijk wordt na deze *slamětan* aan het kind een naam gegeven, en door de ouders een *djagongan* gehouden met familieleden en kennissen, die den nacht dan wakend doorbrengen met praten, kaartspelen of luisteren naar een voorlezer.

De slamětan njěpasari, d. i. de *slamětan*, die mede altijd in de eigen woning gegeven wordt, gewoonlijk reeds 1 à 2 dagen na de vorige, wanneer het kind vijf dagen — een *pasaran* — oud is, en waarbij hetzelfde gebed en dezelfde oedjoeb dienen als voor de twee vorige *slamětans*, ook hetzelfde *sělawat* betaald wordt.

Aan deze *slamětan* wordt echter meer waarde gehecht, en

daarom gezorgd, dat aan het maal, welks hoofdschotel uit sĕ-gå boetjĕng of toempĕng —, rijst zooals die uit de koekoesan komt, — bestaat, niets ontbreekt van hetgeen de Javaansche keuken schaffen kan, want een kind, dat koerang djanganan is, d. i. voor hetwelk bij deze gelegenheid niet genoeg bijspijsen zijn opgedischt, zal later een alles behalve fijn en wel opgevoed lid der maatschappij worden, wat natuurlijk voor alle partijen verre van aangenaam kan zijn.

Vooraf mogen daarbij niet vergeten worden koepat of kĕ-toepat, lĕmpĕr en iwĕl-iwĕl of ĕmbĕl-ĕmbĕl.

Koepat is rijst in van jonge cocosbladeren gevlochten zakjes gaargestoomd; lĕmpĕr een soort van uit kĕtan gevormd inlandsch saucijsbroodje, gevuld met aan kleine reepjes uitgeraveld of fijngehakt, met diverse kruiden toebeleid, kippe- of ander vleesch, en verder in pisangblad gewikkeld; terwijl iwĕl-iwĕl of ĕmbĕl-ĕmbĕl bestaat uit in tjontongs of peperhuisjes van jonge klapperbladeren gaargestoomd kĕtanmeel, waarin stukjes javaansche suiker zijn verborgen.

Aan de vorenmedegedeelde formaliteiten wordt door sommigen nog de volgende sarat toegevoegd.

Aan het voeteneinde der slaappleats van het wicht worden papieren wapens, vlaggetjes, zonneschermen, enz. alsmede een bezem van klapperbladnerven, waaraan specerijen gestoken zijn en die te zamen toembaq sĕwoe genoemd worden, nĕergelegd, als afweringsmiddelen tegen ziekten of onheilen aanbrengende booze geesten en dergelijken.

Voorts verbindt men wel aan de vorenbeschreven slamĕtan njĕpasari nog een bantjaqan of kindersmulpartij met uitdeeling van het niet opgegetene.

Hiertoe wordt een afzonderlijke met de daarbij behoorende andere gerechten klaargezette toempĕng of liever ambĕngan, d. i. een van allerlei bijgerechten omringde rijstkegel, be-

stemd, welke aan de voor deze gelegenheid bijeen geroepen kinderen der familieleden en bureu wordt voorgediend.

Is het eten van deze ambëgan afgeloopen, dan wordt het restant door een der huisgenooten in pakjes van pisangbladeren gedaan en onder de aanwezige kinderen verdeeld, en als bërkat of aandeel aan het gehouden offermaal voor hunne t'huis gebleven betrekkingen medegegeven.

Soms wordt, vóór dat deze kinderen naar huis gezonden worden, door den vader van het jonge kind, ook wat klein geld over het erf te grabbel gestrooid, aan deze grabbelpartij of bantjaqan ontleent dit kinderfeest zijn naam. (*)

Indien zulks bij de vorige slamětans niet geschied is, wordt bij de slamėtan njėpasari aan het kind een naam gegeven; verder scheren sommigen het kind nu het hoofdhaar, ofschoon velen zulks eerst doen, wanneer het kind 35 dagen oud is geworden, wanneer wederom een slamėtan gegeven wordt.

In casu wordt geen onderscheid gemaakt tusschen het scheren van jongens en meisjes. Alleen op lateren leeftijd bestaat in de haardracht der jongens en meisjes verschil, daar men het haar bij de meisjes reeds na het derde of vierde jaar vrij laat doorgroeien, terwijl de jongens meestal tot hun achtste of negende jaar het haar kort geknipt dragen.

De slamėtan njėlapani,

De slamėtan něloeng-lapani,

De slamėtan nglimang-lapani,

De slamėtan mitoeng-lapani en

De slamėtan njangang-lapani,

wanneer het kind respectievelijk den leeftijd bereikt heeft van

(*) Zie L. Th. Mayer, de Javaan als mensch en als lid van het Javaansche huisgezin, bladz: 150 e. v.

Het onderstaande is daaraan voor een groot deel ontleend.

1, 3, 5, 7 en 9 lapans, d. i. tijdkringen van 35 dagen, dus 1, 3, 5, 7, 9×35 dagen oud is geworden.

De oedjoeb, het gebed en de voor te dienen spijzen voor deze langzaam aan geheel in onbruik gerakende, en thans nog alleen door meer gegoeden gegeven wordende slamētans komen geheel overeen met die voor de slamētan njēpasari, alleen in het aantal boetjengs of toempēngs bestaat verschil, daar dit in overeenstemming moet zijn met het aantal lapans, zoodat voor de hiervoren opgegeven slamētans respectievelijk 1, 3, 5, 7 en 9 boetjēngs of toempēngs aanwezig moeten zijn.

Wordt aan de slamētan njēlapani de sēdēkah voor het scheren van het hoofdhaar van het kind verbonden, dan wordt het hiervoor te brengen offer of kēkah, bestaande voor jongens uit een geit of een schaap en voor meisjes uit een geit of schaap dan wel een aantal duiven met hetgeen voor de slamētan njēlapani klaar is gezet, vereenigd. Gewoonlijk echter, vooral bij den kleinen man, geschiedt het scheren van het hoofdhaar zonder eenige plechtigheid hoegenaamd en wel door de doekoen, die hiervoor soms een paar centen ontvangt.

Eenig onderscheid tusschen een jongen of meisje, dan wel tusschen een eerstgeboren en een later kind wordt daarbij niet gemaakt.

Van de slamētan mitoeng lapani wordt soms door meer gegoeden veel werk gemaakt, omdat het kind tegen dien tijd niet alleen tandjes begint te krijgen, — de hiervoor te geven slamētan heet meer speciaal slamētan anggraoeli, waarover hier onder nader, — maar ook begint te leeren lopen.

Alvorens tot deze slamētan over te gaan plaatst men het kind onder een ronde, conisch uitloopende kooi zonder bodem, waarin o. m. eenige kuikens zijn geplaatst. In deze kooi bevindt zich ook een bakje met door middel van curcumasap geelgekleurde rijst en eenige centen, terwijl daarbij meestal ook nog

eenige lijfsieraden, als: gouden of zilveren arm- en enkelbanden, enz. alsmede eenig schrijf- en landbouwgereedschap is neêrgelegd. Een en ander dient, om de toekomst van het kind te kunnen voorspellen, want grijpt het 't eerst naar het geld of de sieraden, dan zal het in den handel rijk worden; is zijn eerste greep naar het schrijfgereedschap, dan zal het in de ambtelijke wereld geluk hebben; wordt zijne aandacht het eerst door de kuikens getrokken en strekt het dadelijk de handjes uit naar het landbouwgereedschap dan zal het door beoefening van den landbouw fortuinlijk zijn.

Hierna wordt het kind gebaad met banjoe sëtaman, d. i. water, met diverse soorten bloemen welriekend gemaakt. Is dit baden afgeloopen, dan laat men het kind een ladder opklimmen, die zeven sporten telt, daarna laat men het loopen over zeven soorten van min of meer stijve brijkoeken, die voor deze bijzondere gelegenheid afzonderlijk zijn klaar gemaakt.

Wat de soort en den aard der brijkoeken — djënangs —, betreft, kan worden vermeld, dat zij voor een deel bestaan uit rijstap, al of niet vermengd met inlandsche suiker, al of niet gekleurd met plantaardige verfstoffen, voor een ander deel uit këtameel vermengd met stukjes cocosvleesch of andere toevoegselen.

De djënangs worden, na door het kind betreden te zijn, bij de voor de slamëtan gereed gezette gerechten gevoegd, waarna de doekoen die bij de geboorte hulp heeft verleend, het kind opneemt en het met de voetjes op den grond plaatst.

Dit wordt de formaliteit der nederzetting (op den grond) genoemd, en de hieraan verbonden omslag is oorspronkelijk een gevolg van het geloof, dat de aarde, de zoovele onheilen en zooveel geheimzinnigs in haren schoot verbergende voedster van mensch en dier, niet dan met de grootste omzichtigheid en de beste voorzorgen door de voeten van het kind mag worden aangeraakt.

Is dit geschied dan wordt het vorenvermelde bakje met gele rijst en centen uit de kooi, waarin het kind gezeten heeft, gehaald en de inhoud daarvan voor de intusschen bijeengeropen kinderen der bureu enz. over den grond gestrooid.

Dat bij elk dezer gelegenheden de doekoen niet wordt vergeten, behoeft nauwelijks te worden vermeld. Gewoonlijk wordt voor haar een afzonderlijke ambëgan met de noodige bijgerechten klaargemaakt, en een en ander ten harent bezorgd.

Sommigen vieren, zooals opgemerkt, den dag waarop het kind negen lapans telt, en verder ook dien, waarop het een jaar oud is geworden.

De sêdëkah die voor deze laatste gebeurtenis gegeven wordt, heet slamëtan njëtaoeni d.i. het offerfeest voor het een-jaarschap van het kind.

De slamëtan njëtaoeni, wordt in de eigen woning gegeven en bestaat gewoonlijk uit niet meer dan een ambëgan en het daarbij behorende, vaak alleen uit gebakjes.

Het hierbij gebeden gebed is het dongâ slamët waarvoor een sêlawat wordt betaald.

De slamëtan anggraoli, wanneer het kind zijn eerste tandjes krijgt, tegen zijn zesde à zevende maand d. i. het offermaal voor het leeren kauwen of gebruikmaken van de tandjes, waarbij niets anders wordt voorgediend dan een gesuikerde pap van gewone rijst, waarin maiskorrels, dan wel kleine dobbelsteentjes cocosvleesch drijven.

Deze slamëtan wordt meest alleen door meer gegoeden en dan in de eigen woning gegeven.

Ook hierbij wordt het dongâ slamët uitgesproken en een sêlawat betaald. De oedjoeb bestaat in de bede, dat het kind onder het zuigen niet bijten en zonder stoornis of pijnen zijne andere tanden krijgen zal.

De moeder dient zich na haar bevalling aan eenige regels voor hare gezondheid te houden, en moet onder meer enkele larangans in acht nemen.

Deze verbodsbepalingen betreffen voornamelijk de uitoefening van den coitus vóór dat de voorgeschreven reiniging op den veertigsten dag behoorlijk heeft plaats gehad, omdat eene kraamvrouw vóór dien nog onrein wordt geacht door de vloeijing van het hoe langer zoo dunner wordende en lichter gekleurde *Lochia rubra*, *serosa* en *lactea*. Het overtreden van dit gebod wordt dan zondig genoemd.

Op den veertigsten dag na hare bevalling wordt de vrouw door de doekoen gebaad en onderzocht; bij dit baden moet zij ook het haar *kramas*. Is dit geschied, dan wordt zij in geheel nieuwe kleederen gestoken en verder plechtig door de doekoen aan haren man teruggegeven, die na haar in ontvangst te hebben genomen, met haar der doekoen verder vergiffenis, *pěngapoera* op *pěngapoentěn* verzoekt voor de zorgen en de moeite, die zij der vroedvrouw berokkend hebben.

Hierna ontvangt de doekoen het door haar bedongen, of het haar toegezegde loon of „*opah*”, waarbij gewoonlijk nog een *sadjèn* of offer wordt gevoegd, bestaande behalve uit eene kleine hoeveelheid rijst en de daarbij behoorende ingrediënten, sirih en wat daarmede gekauwd moet worden, pisang en andere vruchten of snoeperijen, ook nog uit eene levende kip of haan, die *pěngoeripan* d. i. middel om het leven te behouden, genoemd wordt, en ofschoon deze meening langzamerhand hare vroegere beteekenis en waarde verloren heeft, beschouwd wordt als een dubbelganger van het kind, wiens lot door dit kind gedeeld wordt. Vandaar, dat voor dit dier de beste zorg moet worden gedragen en de doekoen het desnoodig door een ander moet vervangen, wanneer het sterft of sukkelt. Intusschen ziet men tegenwoordig algemeen, dat

dit dier eenvoudig beschouwd wordt als een gewoon deel van het haar geschonken loon en er naar welgevallen mede handelt.

Na ontvangst van een en ander neemt de doekoen van de familie afscheid en hiermede is hare taak afgeloopen. Het staat haar echter vrij, ook hierna nog de familie te bezoeken, om zich op de hoogte te stellen van den gezondheidstoestand harer patiënte en van het door haar verzorgde kind; hiervoor zijn de ouders niet verplicht haar iets te geven, ofschoon de usance toch medebrengt, bij die gelegenheden telkens een kleine attentie, in welken vorm ook, te bewijzen.

De slamĕtan ngatamakĕn voor kinderen, die volleerd zijn in het lezen van den Qorán, meest alleen door santri's en enkele inlandsche hoofden gewoonlijk te huis, soms ook in de langgar of de masjid gegeven, wanneer een of meer hunner kinderen de pĕsantrĕn — godsdienstschool — verlaten.

Bij uitzondering ziet men meisjes daar onderwijs krijgen.

Hierbij wordt het dongâ rasoel uitgesproken, sĕlawat betaald, en nadat het kind of de kinderen in tegenwoordigheid van genoodigden proeven hebben gegeven van hunne vaardigheid in het lezen van den Qorán, — verder strekt zich dit examen gewoonlijk niet uit —, de maaltijd opgedischt, die in den regel slechts uit een of meer ambĕngs, soms uit wat gebak alleen bestaat.

De slamĕtan ngroewah-ngrasoelakĕn op den avond vóór de besnijdenis, — der jongens: soenat, tĕtak, kĕtokan, tatasan of pagasan en tĕkĕs, der meisjes soenat genoemd.

In hunne jeugd is de besnijdenis zoowel voor de jongens als voor de meisjes de voornaamste gebeurtenis, eene formaliteit, die, hoewel niet in den Qorán besproken toch door den Profeet aan de ouders voorgeschreven is, als eene voor hen dure verplichting.

De beteekenis van een godsdienstige wijding heeft de besnij-

denis echter niet; al wordt een niet besnedene daarom ook niet als een waar moslim of sêlam aangemerkt, al heeft hij ook den Islam omhelsd.

Omtrent den leeftijd, waarop de besnijdenis geschieden moet, is niets bepaald. Sommigen doen hunne kinderen, vooral de meisjes, deze bewerking op zeer jeugdigen ouderdom, soms zelfs wanneer zij twee à drie maanden oud zijn, ondergaan.

De besnijdenis der jongens heeft meestal tegen hun vijftiende, die der meisjes tegen haar vijfde of zesde jaar plaats.

Voor de jongens heeft de besnijdenis de beteekenis van een gelijkstelling van volwassen mannen, voornamelijk wat de gevolgen en de rechten der puberteit betreft.

De puberteit der meisjes echter wordt berekend naar dat waarop de menstruatie intreedt, gewoonlijk op haar twaalfde of dertiende jaar.

Het voor de eerste maal en volgende malen menstrueeren wordt gewoonlijk onopgemerkt gelaten. Alleen gegoede inlanders geven bij de eerste maal menstrueeren soms een slamêtan, en wel bestaande uit een ambëng of toempëng met de daarbij behoorende bijgerechten, hetzij eenige soorten „djëhang” alleen.

Hierbij dient het dongâ slamêt en wordt ook sêlawat betaald, terwijl het betrokken meisje na afloop der menses het hoofdhaar wasschen — kramas — moet en bij een eerste menstruatie soms ook met door diverse soorten bloemen welriekend gemaakt water wordt gebaad. Overigens hebben te dezer gelegenheid geen andere festiviteiten plaats.

De slamêtan ngroewah-ngrasoelakén, d. i. zulk eene, waarbij de gunst en de zegen van den Profeet worden ingeroepen, opdat alle onheilen, die het gevolg der besnijdenis kunnen zijn, afgeweerd worden; welke slamêtan na afloop der besnijdenis wordt gevolgd door een slamêtan djëhang abang, d. i. een offermaal als eerbewijs van den ouderen broeder en de jongere

zuster van het kind, waaronder het lendewater en de nageboorte worden verstaan.

Bij de slamëtan djë nang abang wordt roode djë nang of sĕgā golong, d. i. tot ronde ballen gekneede daarna gekookte rijst als hoofdschotel voorgediend.

Deze beide altijd in de eigen woning plaats hebbende slamëtans, waarbij het dongā rasoel en dongā slamët dienen en ook sĕlawat betaald wordt, worden zelfs door de armsten in de desa gegeven, wanneer zij een of meer hunner kinderen besnijden laten. Dikwijls wordt aan een vriend of kennis, die een dergelijke slamëtan geeft en zulks beter doen kan, gevraagd, of een of meer hunner kinderen tegelijk met diens kind of kinderen besneden kunnen worden en of zij van de voor zijn kind of kinderen geëven slamëtan voor hunne kinderen mede mogen profiteeren hetgeen gewoonlijk, in de meeste gevallen, wordt toegestaan.

Meer gegoeden, ambtenaren en inlanders van geboorte doen de slamëtan ngroewah-ngrasoelakĕn gewoonlijk gepaard gaan met een wajang-vertooning of een tandak partij, of een tajoeban, en laten, vooral in de stad, de kinderen, die besneden moeten worden, en dan in de kleeding van bruid of bruidegom worden gestoken, vóór hunne besnijdenis onder begeleiding van muziek en gevolg in optocht door de plaats hunner inwoning rondvoeren.

Gewoonlijk worden jongens en meisjes uit hetzelfde gezin, die daarvoor reeds geschikt zijn, te zamen besneden.

De slamëtan ngroewat, d. i. het onder het vertoonen van een toepasselijken lakon — meestal de lakon moerwā-kālā — aanbieden van eene offerande, aan de goden en aan de goede en aan de booze geesten en het uitspreken van bezweringsformulieren voornamelijk, om iemand — hier een of meer kinderen —, te verlossen of te bevrijden van een hem of hun door de

hoogere machten opgelegde straf of betoovering, in het algemeen ter afwering van alle mogelijke onheilen.

Soms gaat het ngroewah, wanneer ter plaatse geen wajang te krijgen is, niet met wajangspel gepaard, en wordt volstaan met het uitspreken der voorgeschreven bezweringsformulieren door iemand die in staat is deze zonder fout op te zeggen; de *šadjens* en ander formaliteiten blijven echter dezelfde.

Tot de categoriën van personen (*), die voor het ngroewat in aanmerking komen, d.w.z. voor wie zulk een slametan behoort te worden gegeven, behooren o. a.

1. een anak oentang-oentang, d. i. een eenige zoon,
2. een anak oenting-oenting, d. i. een eenige dochter,
3. anak kěđānā-kěđini, d. z. een zoon en een dochter,
4. anak oegěr-oegěr lawang, d. z. twee eenige zoons,
5. anak kěmbang sapaŋang, d. z. twee eenige dochters,
6. anak tjaŋak lawang, d. z. drie eenige zoons,
7. anak tělāgā ngapit pantjoeran, d. z. drie eenige kinderen, waarvan het middelste een jongen is,
8. anak tělāgā kapit pantjoeran, d. z. drie eenige kinderen, waarvan het middelste een meisje is,
9. anak Pandāwā olah-olah, d. z. vijf eenige kinderen, waarvan het derde een meisje, de overigen jongens,
10. anak Pandāwā njandangi, d. z. vijf eenige kinderen, waarvan het derde een jongen, de overigen meisjes en
11. anak Pandāwā limā, d. z. vijf eenige kinderen, allen jongens.

Opgemerkt dient dat deze kinderen van een en dezelfde moeder moeten zijn.

In andere streken kent men nog andere personen en categoriën van personen, die in aanmerking komen, om geroewat te worden, o. m.

(*) Naar het geloof in de residentie Pekalongan.

- a. anak kĕmbar, d. z. tweelingen onverschillig van welke kunne,
- b. anak boengkoes, d. i. een met den helm geboren kind,
- c. anak pantjoeran pagiring sĕndang, d. i. wanneer het oudste kind een zoon is en de volgenden allen meisjes zijn
- d. anak sĕdang pangiring pantjoeran, d. i. wanneer het oudste kind een meisje en de volgende allen jongens zijn,
- e. anak-anak oegĕr-oegĕr lawang d. z. vier kinderen, waaronder slechts een jongen.
- f. anak oepit-oepit d. z. vier kinderen, waaronder slechts een meisje.
- g. anak Pandāwā-padangan, d. z. vijf kinderen, allen meisjes.
- h. personen, onverschillig van welken leeftijd of welke kunne, die het ongeluk hebben gehad, een pipisan ⁽¹⁾ of den gandik ⁽²⁾ daarvan te breken, dan wel een dandang om te werpen.

Behalve voor personen kan voor allerlei gebeurtenissen van eenige belangrijkheid, zooals geboorten, oogsten, enz. het roewat-feest worden gegeven.

Aan dit ngroewat zijn vele formaliteiten en voorschriften verbonden, die behoorlijk en zonder fout nageleefd moeten worden, wil men er succes van verwachten.

Een en ander houdt verband met het doel waarvoor die handeling verricht wordt en is afhankelijk van de meerdere of mindere belangrijkheid der feiten, die gebeurd zijn of verwacht worden en tot het ngroewat aanleiding geven.

Ook dient de wajang lakon die opgevoerd moet worden in overeenstemming te zijn met het doel waarvoor het roewat feest wordt gegeven, kan men geen toepasselijken lakon vinden, zoo wordt veelal de lakon moerwākālā gekozen, wan-

(1) pipisan. Platte steen, waarop medicijnen, specerijen, enz. fijn worden gewreven.

(2) gandik. Rolsteen of wrijfciinder.

neer het roewat-feest in het algemeen ten doel heeft, om alle mogelijke onheilen af te wenden. Bij huwelijken wordt meestal de lakon Mintârâgâ of Partâ Kramâ (Ardjoenâ's huwelijk), soms ook een andere huwelijks-lakon, als: Djâlâdârâ-rabi (Djâlâdârâ's huwelijk) gekozen, bij geboorten de lakon Gatoetkâtjalahir (Gatoetkâtjâ's geboorte), bij een oogstfeest de lakon Sri Sêdânâ of Boedoeg-basoe, enz.

De keuze van den lakon wordt meest aan den heer des huizes overgelaten, en alleen, wanneer deze niet in staat is, een goeden lakon te kiezen, wordt het te vertoonen stuk door den wajangspeler bepaald.

Bestaat er alzoo keuze en verscheidenheid genoeg in de aanleidingen tot het geven van een roewatfeest, de daarbij klaar te maken en aan te bieden sadjêns zijn vele en omslachtig. (*)

Naar hunne bestemming worden zij verdeeld in die voor den god Goeroe, den god Bagoe ⁽¹⁾, den god Endra, den god Wisnoe, den god Jâmâdipati ⁽²⁾, den god Soerjâ, Brâmâ, Siwah, Sêdânâ ⁽³⁾, Sambo ⁽⁴⁾, Krâmâdjâjâ ⁽⁵⁾, Sri ⁽⁶⁾, Kâlâ ⁽⁷⁾,

(*) Een groot deel van het bovenstaande en van het ondervolgende is overgenomen uit het werk van L. Th. Mayer, „Het ngroewat en het wajangverhaal Moerwâ-kâlâ", voor welk werk Dr. G. A. J. Hazeu de grondstoffen verzamelde.

(1) Bajoe, Wajoe, de god des winds.

(2) Jâmâdipati, de god des doods, ook genaamd Antâkâ, Kâlâ, Kalantâkâ, Kâlâ-mrêtijoe.

(3) Sêdânâ, naam van een broeder van Dewi Sri, zoon van Sri Mâhâ Poeng-goeng, vorst van Poerwâtjaritâ (volgens den lakon Sri-Sêdânâ), hier onder de godheden opgenomen.

(4) Sambo, een zoon van god Krishna, de achtste incarnatie van Wisnoe.

(5) Krâmâdjâjâ, de god der liefde, ook genaamd Kandarpâ.

(6) Sri of Dewi Sri, Laksmi, de gemalin van Wisnoe, de godin der fortuin.

(7) Kâlâ, de god des doods.

de godin Doergâ ⁽¹⁾, den geest Sapoe-djagad ⁽²⁾, de Badjoebarat ⁽³⁾, den Penjarikan ⁽⁴⁾, den dalang ⁽⁵⁾.

En al naar den god waarvoor zij bestemd zijn is de samenstelling der sadjèns verschillend.

Zoo bestaat de sadjèn voor den god Goeroe uit:

- 1) een stapel tot kleine ballen gekneede gekookte rijst met toebehooren;
- 2) geroosterde kip, welke kip witte veeren dient te hebben gehad;
- 3) een kegel gekookte rijst, versierd met daarin gestoken bloemen.

Voor den god Endra uit:

- 1) een schotel met allerlei groentespijzen.

Voor den god Siwah uit:

- 1) Zeven soorten zoet gebak van kĕtan bereid.

Voor het ngroewat is het voorgeschreven gebed het dongâ slamèt, dikwijls voorafgegaan door het dongâ rasoel.

Ook hiervoor wordt een sĕlawat betaald.

Vermelding verdient, dat in de desa Pagiringan, residentie Pekalongan, onderdistrict Bantarbolang, de adat bestaat, dat wanneer gedurende een roewatvoorstelling van den wajang poerwâ of golek een kind geboren wordt binnen een omtrek van tien erven van de plaats, waar het roewatfeest gegeven wordt, de dalang verplicht is de kosten der bevalling enz. voor zijne rekening te nemen, en het kind, dat dan een anak panggoeng genoemd wordt, als zijn pleegkind te erkennen en te verzorgen.

(1) Doergâ, de gemalin van Siwa, ook bij genaamd Mâhâdewi, Oemâ, Parwati, Kali.

(2) Sapoe-djagad, bezem van het heelal.

(3) Badjoe-barat, geesten, volgelingen van Kalâ.

(4) De godheid door Bâtârâ Goeroe belast met het houden van aantekening van al wat gedurende het wajangspel gebeurt of voorvalt.

(5) de wajangspeler.

d. bij sterfgevallen.

De sědėkah ngěsoer tanah, (eig: offer aan den grond) direct na de begrafenis.

Voor deze en de volgende sědėkahs die in het algemeen voor de rust en zaligheid van den overledene aangericht worden, zijn geen bepaalde gerechten voorgeschreven. Alleen moet de toempěng voor deze sědėkah over de lengte middendoor gesneden zijn en zoodanig geplaatst, dat de helften of met de bolle zijde tegen elkander aan staan, of, wanneer zij op een platte schaal liggend worden voorgediend, dat de top der eene helft naast den voet der andere komt, en zulks als een symbool van de scheiding tusschen den overledene en zijne achterblijvende familieleden, en van de hoop, dat beide partijen het in den hemel en op aarde goed mogen hebben.

De voor deze en de volgende sědėkahs voorgeschreven gebeden zijn het dongā rasoel en het dongā slamět, die achter elkander moeten worden gebeden, en waarvoor de voorganger een sělawat ontvangt.

De hierbij voorgaande geestelijke is dezelfde, die de gebeden bij het lijk en bij het graf heeft opgezegd.

Voor een en ander ontvangt hij behalve de *bėrkat* die hij na de sědėkah mede krijgt, nog zekere hoeveelheid betelnoot met het daarbij behoorende, alsmede eenig geld *wang salat*, *wang sembajang*, d.i. geld of loon voor het opzeggen van de gebeden voor den overledene.

Deze giften of geschenken worden herhaald bij de volgende sědėkahs respectievelijk bekend onder de namen:

De sědėkah něloengdinā,

De sědėkah mitoengdinā,

De sědėkah matang-poelohdinā,

De sědėkah njatoes,

De sědėkah pěndak sapisan,

De sěđėkah pėndak pingpindo, en

De sěđėkah njėwoe.

Alle van dezelfde strekking met dezelfde gerechten en gebeden als de sub 1 bedoelde, doch respectievelijk gegeven op den 3en, 7en, 40en, 100en dag, den dag der verstrijking van het eerste en tweede jaar en den 1000en dag na den dood. De sub 5 t/m 8 bedoelde sěđėkahs worden echter niet algemeen, maar bij uitzondering en dan ook alleen door de meer gegoeden gegeven.

Deze uit den aard der zaak particuliere sěđėkahs worden steeds in het sterfhuis gegeven, dat niet zelden vooral bij het vinden van een lijk *eens onbekenden* door één afdoenings-offer vervangen wordt, *sěđėkah ngěsah* genaamd.

De kosten voor al deze sěđėkahs loopen vrij wel uiteen en zijn niet zelden verschillend voor een man of voor een vrouw.

Zoodra iemand gestorven is, wordt het lijk opgenomen en buitenshuis op een bank nēergelegd, om gewasschen en verschoond te worden. Voor deze wassching, moet het lijk in eene richting van Oost naar West, met het gelaat naar het Westen, geplaatst worden.

De verzorging van het lijk geschiedt door de erfgenamen, wier plicht het is, het te behandelen. Is de overledene een man, dan rust deze plicht op zijne mannelijke betrekkingen; eene vrouw wordt door hare vrouwelijke verwanten bezorgd, terwijl kinderen meest door hunne ouders zelven, of indien deze er niet zijn, zoowel door hunne mannelijke als door hunne vrouwelijke familieleden gewasschen en gekleed worden.

De wassching geschiedt met vijf soorten water, namelijk: gewoon put-, bron- of rivierwater, loogwater (meestal verkregen door padistroot te branden en in zuiver water te blusschen, of asch uit de keuken in water te roeren en dit verder te filtreen), water waarin tamarinde is gekneusd, om het zuur te

maken, evenals wij dikwerf azijn in water gieten, water waarin zout is opgelost en water, waarin welriekend rijstpoeder is geborgen wordt.

Nadat het lijk met deze verschillende soorten water in de hiervoren aangegeven volgorde gewasschen is, wordt het op eene andere bank overgebracht en hierop in eene richting van Noord naar Zuid met het hoofd aan de noordzijde geplaatst.

Zoodra dit geschied is, worden de armen kruiselings over elkander op de borst geplaatst evenals bij het bidden.

Daarna wordt het lijk in wit lijnwaad gewikkeld en wel zoodanig, dat het linnen in drie, soms in vijf, zelfs in zeven windingen het lijk bekleedt, en het geheele lichaam daarin verborgen wordt.

Vervolgens wordt een en ander vastgebonden, meestal op drie, soms op vijf of zeven plaatsen, namelijk: boven het hoofd, om den gordel en onder de voeten, wanneer drie banden gebruikt worden, verder over de armen en de knieën, wanneer het lijk op vijf plaatsen gebonden wordt, en eindelijk nog om den hals en om de enkels, wanneer zulks met zeven banden geschiedt.

Hierna wordt het lijk op een lijkbaar of op een mat op den grond in het middenvertrek van het huis geplaatst, totdat het grafwaarts gedragen wordt. Over het ingepakte lijk wordt een laken van wit katoen gespreid, waarop snoeren van diverse bloemen worden nêergelegd.

De lijkbaar is gewoonlijk nieuw en vervaardigd van bamboe, meestal is zij voorzien van een langwerpig bamboezen halfcylinder vormig deksel waarover het vorenbedoelde laken geworpen wordt.

Aan het hoofd en het voeteneind worden, zoolang het lijk in huis is, lichten gebrand, verder vindt men in de nabijheid een

potje met brandende wierook of benzoë. Terwijl dit te huis plaats heeft, zijn eenige vrienden naar de begraafplaats gegaan, om den grafkuil te graven.

Alvorens de overledene naar zijne laatste rustplaats te brengen wordt het gebed voor de gestorvenen door den voor deze gelegenheid geroepen geestelijke opgezegd. Dit gebed luidt: „Ik „wensch zegen af te bidden voor dit lijk door vier malen ach- „tereen Allahs grootheid te roemen. God is groot!” en wordt gewoonlijk gevolgd door het volgende:

„O, Heer! vergeef den overledene, en ook ons, wanneer wij „eenmaal ten grave zullen dalen, zijne en onze zonden, en „doe hem en ons de gunst van den gezant Gods en zijne „barmhartigheid verwerven door Uwe goedertierenheid, die geene „grenzen kent!”

Daarna wordt de baar door de mannelijke familieleden of vrienden van den overledene opgenomen en grafwaarts gedragen. De stoet wordt gewoonlijk geopend door den priester, die de voorgeschreven gebeden op moet zeggen, soms vergezeld van eenige andere geestelijken die met hem gedurende den gang naar de begraafplaats die gebeden medeprevelen. Daarop volgen de naaste familiebetrekkingen zoowel vóór, als achter en rondom de lijkbaar, waarover door een hunner een geopend zonnescerm wordt gehouden, terwijl de stoet verder gesloten wordt door vrienden en belangstellenden. Het overbrengen van het lijk naar het graf moet zooveel doenlijk in een vroolijke, echter niet luidruchtige stemming geschieden, ten teken, dat de dood geenszins gevreesd wordt, maar men hem integendeel met vreugde tegemoet gaat, en het den betrokken familieleden en vrienden niet past droefheid te toonen over eene verandering, die den overledene eer groot geluk dan het tegendeel belooft.

Het zonnescerm is aan het bovineinde met wit katoen omwonden, terwijl voor kransen en snoeren, die op de lijk-

baar geplaatst worden, mede zooveel mogelijk witte bloemen gekozen worden.

Gedurende den gang naar het graf wordt hier en daar eenig klein geld gestrooid, welke handeling dient om aan te geven, dat de overledene gedurende zijn leven behoorlijk aan zijne plichten betreffende de uitoefening der liefdadigheid, gastvrijheid enz. heeft voldaan.

Het formulier, dat gedurende den gang naar de begraafplaats gepreveld of luid opgezegd wordt is het gewone geloofsformulier: „Er is geen God dan Allah en Moḥammed is zijn Profeet!”

Op de begraafplaats gekomen wordt het lijk van de baar opgenomen en in het graf neêrgelegd, en wel in eene richting van Noord naar Zuid, met het hoofd in het Noorden, en min of meer schuin met de helling naar het Westen, d. i. met het gezicht naar de streek gekeerd, waarin de heilige steen te Mekka gelegen is. Om het lijk in de gewenschte en voorgeschreven houding te doen liggen, wordt het met ballen van gekneede aarde gesteund.

Vervolgens worden de banden waarmede de wade om het lijk gehouden werd losgemaakt. Is men hiermede gereed, dan spreekt de bij deze begrafenis tegenwoordige geestelijke het formulier der oproeping tot het gebed uit, luidende:

Allāho akbar (4 malen). Asjhado an lâ ilāha illa Allāh (2 malen); ashado anna Mohammadan rasoel Allāh (2 malen); haya 'alaḥ-ḥalat (2 malen); haya'alah 'l-fallāh (2 malen); Allāho akbar (2 malen); lâ ilaha illā Allāh (2 malen);

d. w. z. God is groot (4 malen). Ik getuig, dat er geen God is dan Allāh (2 malen); ik getuig, dat Moḥammed de gezant is van Allāh (2 malen); komt tot het gebed (2 malen); komt tot de zaligheid (2 malen); Allāh is groot (2 malen); er is geen God dan Allāh.

Hierna wordt de grafopening met een bamboelatwerk gedekt,

waarover de uitgeworpen aarde wordt geworpen. De vrije ruimte dient om den overledene in staat te stellen zich eenigszins op te richten, wanneer de doods-engelen *Nakir* en *Mongkir* hem over zijn geloof, enz. komen ondervragen. Naar het algemeene geloof toch zal hij bij de nadering dezer hemelsche zendelingen tijdelijk ontwaken, om hen te woord te staan.

Al naar gelang, dat zijne antwoorden juist of slecht bevonden worden, wordt de overledene dan beloond of getuchtigd en het is ter voorkoming van deze tuchting en verdere straffen, dat de bij deze gelegenheid dienstdoende geestelijke na het uitspreken van het donga koeboer of gebed voor de begravenen, het donga tlëkim of onderricht der dooden opzegt, luidende:

Het donga koeboer luidt:

„O Heer! laat Uwe barmhartigheid nederdalen op de mannelijke en vrouwelijke Islamieten, op de mannelijke en vrouwelijke geloovigen die begraven of dood zijn! verhef hen uit hunnen stand en doe hen in deugden toenemen; bescherm hen tegen al wat kwaad en slecht is en doe hen bij hunne ouders én voorouders tot Uwen Hemel ingaan! O, onsterfelijke zielen! komt tot Uwen Heer met vreugde en laat U opnemen onder het aantal zijner dienaren en gaat zijnen Hemel in! Voorwaar Uw God en al zijne engelen spreken zegenbeden uit over Mohammed, uwen profeet. Daarom, o geloovigen, moet gij zegen- en heilbeden tot hem opzenden, want alle tot hem gerichte loftuitingen zijn ook aan God, den Heer aller werelden!”

Het donga Koeboer wordt uitgesproken terwijl het graf gedicht wordt.

Voor zoover de overige aanwezigen daartoe in staat zijn, doen zij hieraan mede; anders vergenoegen zij zich met na iedere zinsnede hun „*amin*” of amen daaraan te voegen.

Is dit afgeloopen, dan plaatst zich de geestelijke, die het donga tlëkim op zal zeggen dichter bij, soms zelfs op het graf, als om den overledene in staat te stellen, hem des te beter te hooren en te verstaan. Dit gebed luidt als volgt:

„In den naam van God, den Goedertierene en Barmhartigē, „den Hoogverhevene en Heilige, die over het leven en den „dood gebiedt! Al wat ademt, zal eenmaal tot den dood in- „gaan, en hunne verdiensten zullen op den dag des oordeels „gewikt en gewogen worden! Alwie van het vagevuur be- „vrijd zal worden, en tot den Hemel zal worden toegelaten, „voorwaar, die zal leven in heerlijkheid! Op aarde is geen „leven, dat zoo heerlijk en zoo volmaakt is! Uit stof heb ik „u geschapen, tot stof zult gij terugkeeren, en uit stof „zal Ik u andermaal scheppen, o dienaar Gods, kind van dienaren „Gods! Dit zal het einde zijn van uw aardsch bestaan, en „het begin van uw toekomstig leven! Daarom zijt indachtig, „dat gij tijdens uw leven op aarde verklaard hebt, geen an- „deren waren God te kennen dan Allah, den eenigen God, „die geen andere godheid neven zich heeft!”

„Hij is de Eenige, de Groote, de Machtige! En gij zult „verder verklaren: Voorwaar de profeet Moḥammed is de ge- „zant en de dienaar Gods, die door Hem gezonden werd, „om u te wijzen en te leeren, dat uw godsdienst de ware „is, en boven alle andere godsdiensten staat. Ook zult gij „getuigen, dat de dood goed is, dat het graf eene goede „plaats is, en dat het onderzoek der doodsengelen Moengkir „en Nakir goed is! Voorwaar, de opstanding uit het graf is „waar, ook de gang over de brug Sirat'almostakim is waar! „De hemel is de plaats der heerlijkheid, de hel die der zwaar- „ste straffen, — dit is waar! En dat gij den Heer in den he- „mel van aangezicht tot aangezicht zult zien, is waar, en dat de „profeet alle menschen op den dag des oordeels helpen zal, is waar!

„Voorwaar, de dag des oordeels zal eenmaal aanbreken, en „op dien dag zal God, de Allerhoogste, de dooden doen op- „staan! O, dienaar Gods! wanneer de doodsengelen Moeng- „kir en Nakir tot u komen, wees dan niet bevreesd en beef „niet, want voorwaar, ook die twee zijn dienaren Gods! En „wanneer zij u ondervragen, wie uw Heer is, en wie uw „Profeet is, en welke uw godsdienst is, en wat door u wordt „gevolgd, en wat door u wordt gevraagd, en wie Uwe broeders „zijn, dan zult gij antwoorden met luider stemme en in vol „vertrouwen.

„Allâh is mijn Heer, die alles geschapen heeft, en Moḥam- „med is mijn Profeet, de hoogste van alle Profeten, en de „Islam is mijn godsdienst en de Qorân, dat wat ik volg, en „het is het woord van den heer der werelden en de woon- „plaats van God, waarheen mijn hart trekt, ook om mijn pro- „feet van aangezicht tot aangezicht te zien, en alle mannelijke „en vrouwelijke Islamieten zijn mijne broeders en zusters, „die met mij denzelfden weg bewandelen. Daarvoor hebben „zij geleefd, zijn wij gestorven en zullen wij weder opstaan, „als zulks door Allâh verlangd wordt van diegenen, welke „reeds in zijne heerlijkheid zijn opgenomen. Moge God U daar- „in bevestigen zoowel hier op aarde als in het hiernamaals, „want rein is Uw Heer, O Moḥammed, en onbevlekt van al „de smetten, die het ongeloof op hem werpt! En vrede zij „al zijne gezanten! Lof zij den Heer der werelden! Amen!”

Hierna wordt het graf weder met aarde opgehoogd, in den vorm van een langwerpig heuveltje. Aan het hoofd en aan het voeteneind worden houten of steenen merkteekens geplaatst, gedeeltelijk onder de ophoogingsaarde begraven en paisah geheeten.

Zelden worden graven voorzien van een schutting van planken of van steenen. Nog zeldzamer is een hekwerk, dan wel

een laag muurtje om een graf. Soms ziet men boven graven een op vier stijlen rustend koepeltje, een eenvoudig afdak, zeldzamer een primitief gebouwtje, nog zeldzamer is het, dat daarbij het graf achter een hanggordijn is verscholen. Dit laatste n. l. alleen bij vorstelijke personen. Staan de daarin begraven personen in een reuk van heiligheid, dan wordt bij deze graven niet zelden geofferd; dergelijke graven worden dan ook dikwijls bewaakt.

N. B. Zooals uit het vorenstaande blijkt geeft de Javaan in zijn qualiteit meer speciaal van hoofd van het Javaansche huisgezin vrij veel slamētans en wordt in den regel aan deze verplichting ook door hem voldaan op zoodanige wijze als hem mogelijk is. Alle hiervoren genoemde slamētans zijn particuliere, en worden steeds *te huis*, nooit elders, gegeven; ook worden de kosten daarvan gewoonlijk door de familie zelf gedragen, tenzij dat anderen verzocht hebben, daaraan deel te mogen nemen, in welk geval die kosten dan onderling worden verdeeld. Buitendien komen hierbij nog de vele kleine offers in den vorm van antjaks of sadjèns, die zonder eenige plechtigheid worden gebracht, bijv. bij het begraven der placenta, na genezing van een ziekte, enz. en die, hoe weinig zij ook kosten mogen, toch altijd eenige meerdere uitgave dan de gewone dagelijksche eischen. Voorts zij hier nog aangeteekend, dat huwelijken met sëlirs gewoonlijk met geen festiviteiten gepaard gaan, en zoo die plaats hebben, deze meest bestaan uit een sêḍekah en djagongan, zelden uit een tajoeban, zoodat de daaraan verbonden

onkosten meestal weinig bedragen. Huwelijken met weduwen geschieden in den regel mede zonder bijzondere feestelijkheden. Bij echtscheidingen worden geen feesten gegeven en bepalen de onkosten zich tot de in elk regentschap voorgeschreven betalingen aan de moskeekas, enz. en het afgeven van de maskawin, zoo die nog niet betaald is, alsmede van de aan de vrouw van rechtswege toekomende goederen, enz.

De offermalen die de Javaan als landbouwer en veefokker geeft.

Zonder de ook in deze qualiteiten dikwijls door hem in den vorm van antjaks of sadjens gebracht wordende kleine offers te vermelden of te beschrijven, kunnen de volgende worden genoemd:

De *sědėkah boemi*, in sommige streken ook *sědėkah lėgėna* (naar de maand Lėgėna of Apit, ar: Dzoe'lkaĩdah ذوالقعدة, de 11e van het Moħammedaansch-Javaansche jaar) en *sědėkah bėrėsih desā* genoemd, gewoonlijk na den padioogst en onder de landbouwers gezamenlijk ten huize van het desā-hoofd.

Voor deze *sědėkah* brengt iedere deelnemer zijn aandeel in den vorm van een ambėng met het daarbij behoorende mede, of betaalt indien het eten door één persoon geleverd wordt, en de *sědėkah* door een tajoeban of ander feest gevolgd wordt, zijn aandeel in de kosten van een en ander.

Het voor deze gelegenheid voorgeschreven gebed is het dongā ratjoekan of rantjoekan, een door de samenvoeging van de woorden van het dongā-rasoel en dongā slamėt in elkander gezet gebed, waarvoor de voorganger een sėlawat ontvangt.

De kosten van zulk een *sědėkah* zijn, aangezien iedere deelnemer er zijn aandeel toe bijdraagt, voor ieder hunner gewoonlijk niet bezwarend.

De *sědėkah njadran*, vóór het begin van, soms ook na den padi-ooogst, mede door de landbouwers te zamen ten huize van het desā-hoofd of op een sawah of tėgalan, enz. gegeven, evenals de vorenbedoelde.

Hierbij wordt het *dongā slamèt* gebruikt, waarvoor ook *səlawat* moet worden betaald.

De sədėkah laboehan, wanneer de landbouwer met de bewerking zijner velden beginnen wil, en waarbij *səgā golong* met wat er bij behoort den hoofdschotel vormt.

Deze *sədėkah* is particulier en wordt ofschoon niet algemeen door iederen landbouwer zelf, zelden in vereeniging met een ander, *te huis* gegeven.

Het voorgeschreven gebed, waarvoor ook een *səlawat* verschuldigd is, is het *dongā slamèt*.

Deze *sədėkah* dient ter zegening en vereering der jaren, maanden, weken, dagen, zon, maan, aarde en sterren, en der daarover gezagvoerende goden, alsmede van al het landbouwgereedschap, dat gebruikt zal worden.

De sədėkah nandoer, ook *slamėtan nėmbé* of *slamėtan oen-doer-oendoer* geheeten, vóór het uitplanten der op de kweekbeddingen staande bibit (zaadpadi) op de daartoe gereedstaande sawahs, en bestaande uit *segā goerih*, en *segā wadjar* met allerlei toespijzen, alsmede *djadah*, *djėnaŋg dodol*, intil en tėtėn waarbij allerlei vruchten worden voorgediend.

Deze *slamėtan* dient ter verheerlijking van Adam, Baginda Kėlir, Moeder Aarde, Vader Hemel, en van alle patronen van den landbouw, opdat zij alle ziekten en plagen verwijderd zullen houden van het plantsoen.

Ook hierbij wordt het *dongā slamèt* gebeden en *səlawat* betaald.

Deze *sədėkah*, wordt niet algemeen door iederen landbouwer gegeven.

De slamėtan ngoelėr-oelėri of *slamėtan ngėntas-ėntasi* ook *slamėtan djėmėnking* of *slamėtan gėmađoeng* genoemd, zelden zelf, of gezamenlijk met al de landbouwers, en in dit laatste geval *ten huize van het desa-hoofd* of *op de sawah* gegeven,

wanneer de uitgeplante padi 20 à 30 dagen oud is, en begint te nglilir, d. i. zich begint te herstellen van het overplanten.

Behalve een of meer toempèngs met wat daarbij behoort, wordt hierbij ook koewih oelër-oelër, een soort inlandsche kralingen voorgediend.

Het hiervoor voorgeschreven gebed is weder het dongā slamèt en wordt er sèlawat voor betaald.

Deze slamètan dient ook om de gunst der goden in te roepen tot wering van alle mogelijke plagen van het gewas.

De *sédèkah* of *slamètan nawang*, ook *slamètan tèboes wētèng* en *slamètan mitoni* genoemd, evenals bij de zwangerschap der vrouw, — wanneer de padi z. g. mètèng of zwanger is, — d. i. wanneer de aren zich gezet hebben —, bestaande uit een toempèng met het daarbij behoorende, voorts allerlei sambèlans en roedjaks — daar verondersteld wordt, dat de padi dan, evenals de vrouw gedurende hare zwangerschap, vreemde lusten kan hebben — alsmede koewih apèm en sèrabi, waarvan een deel der sambèlans en roedjaks in pisangbladeren gewikkeld in een der hoeken van de sawah wordt neergelegd.

Deze slamètan wordt soms door de bezitters van in bovenbedoelden toestand verkeerende en aan elkander grenzende padi-aanplantingen te zamen gegeven, en wel op een open plek midden in de sawah of in de nabijheid daarvan, zelden te huis.

Zoo er bij gebeden wordt, is het dongā slamèt het aangegeven gebed en moet daarvoor ook sèlawat worden betaald, doch meestal wordt deze slamètan bij wijze van een picnic gegeven.

De *slamètan ngisèn-isèni*, eenigen tijd later, wanneer de aren beginnen uit te schieten en de korrels zich beginnen te ontwikkelen, daarin bestaande, dat de eigenaar van het veld zijn

aanplant hier en daar besproeit met door hem gekauwd cocos-vleesch, ongekookte kētan en Javaansche suiker.

Ofschoon slamētan genoemd heeft deze handeling echter meer de beteekenis en waarde van een *sarat* of voorbehoedmiddel tegen onheilen, die den aanplant kunnen treffen; van een offermaal of iets dergelijks toch is dan geen sprake; ook wordt hoogst zelden hieraan gedacht.

De *slamētan mētik* of *slamētan panen* op den dag vóór den pluk of het snijden der rijpe padi, bestaande uit een of meer toempēngs waarbij *djadah*, *djénang-salaq*, *ljénang-békatoel*, *djénang-sangkal*, *djénang lēmoe*, *djénang soeng-soem*, *djénang biroe* en *djénang-tāwā* of *kēmbā*, d. z. diverse soorten van brijachtige gebakken, alsmede *ségāwoedoeq* en *ségā-wadjar*, d. i. op bijzondere wijze bereide rijst, met de daarbij behoorende bijgerechten of *lawoehans*, waartoe voornamelijk aardvruchten of pālā-kapēndēm het noodige hebben geleverd, worden voorgediend, soms, vooral wanneer een kaoel of gelofte met betrekking tot de padi moet worden ingelost, gepaard met een wajang-vertooning of een tandakpartij.

De nacht wordt wakende doorgebracht, terwijl van de bij bedoelde slamētan voorgediende toempēng, de top bewaard wordt, om den volgenden ochtend met wat spaansche peper, gezouten visch, javaansche suiker, uien, *sirih*, *boreh*, padistroo en jonge bamboe-bladeren op het veld verbrand te worden.

Deze slamētan, die niet algemeen soms echter door den eigenaar dan wel door den opkooper van het product, en dan altijd *te huis* gegeven wordt, soms zelfs alleen wanneer de oogst overvloedig belooft te zijn, wordt meest door een geestelijke geleid, die daarover het dongā slamēt of dongā totoelak bilahi uitspreekt. Hij ontvangt daarvoor een sēlawat.

De *slamētan goegoer toempoekan*, wanneer de ter droging op

het veld opgestapelde padi, uitéén genomen en tot gèdèngs (bossen) gebonden wordt, voor het latere vervoer naar de schuren.

Deze slamètan, die echter niet algemeen en slechts door enkele landbouwers gegeven wordt, en waarbij geen gebed wordt gebeden, wordt meest ter plaatse gegeven. De daarbij voorgediende sègà gollong of ponggol vormt dan den hoofdschotel.

De slamètan moenggah loemboeng, wanneer de padi van het nieuwe jaar in de schuur wordt gebracht, waarna de loemboeng wordt gesloten, als 't kan een veertigtal dagen. Dinsdag en Vrijdag kliwon wordt gedurende die periode onder de loemboeng wierook gebrand.

De slamètan moedoen loemboeng, bij het den eersten keer uit de schuur halen der onlangs geoogste padi, waarbij als hoofdschotel rijst van den nieuwen oogst wordt voorgediend, in den vorm van sègà gollong met wat daarbij behoort.

Beide slamètans worden alleen door echte koenā (ouderwetsche) landbouwers gegeven, zelden door anderen. Een gebed wordt er niet bij uitgesproken.

De sèdèkah istika, (Ar: استسقى), naar het gebed (om regen), dat daarbij uitgesproken wordt, en gegeven alleen na een zeer langdurige droogte.

Deze sèdèkah wordt meestal op initiatief van het betrokken desa-bestuur door de gezamenlijke landbouwers gegeven, en gaat dikwerf gepaard met een wajang vertooning of wel een tandakpartij. De deelnemers brengen daarbij gewoonlijk hoenders en eenden mede, die zij tot kakelen en kwaken dwingen terwijl zij elkander met dawet — een soort pap, erg waterig met klonters meel — werpen.

Het voor deze sēḍēkah voorgeschreven gebed, waarvoor mede sēlawat wordt betaald, luidt:

„O God, geef ons een overvloedigen regen, die den grond „goed vochtig maakt, die ons goed doet, die ons voordeel aan „brengt, die de aarde vruchtbaar maakt, die zich overal ver „spreidt, die zich uitstrekt over al deze landen, een regen, die „van langen duur is! O God, geef ons een overvloedigen regen en „breng ons niet tot wanhoop! O God, wij vragen U vergif „fenis, want Gij schenkt die gemakkelijk! Maak, dat de heme „len ons een overvloedigen regen geven! Amen.”

Al naar gelang van het aantal deelnemers en genoodigden — gewoonlijk worden de districts- en andere inlandsche ambtenaren ter bijwoning van dit feest gevraagd — kunnen de kosten voor deze sēḍēkah vrij hoog worden. Daar velen hiertoe bijdragen, wordt ieders aandeel echter niet bijzonder zwaar.

Meestal wordt deze sēḍēkah gegeven bij den een of anderen dam, van waar uit het water voor de sawahs verkregen wordt, en behoort soms tot de feestelijkheden het baden der betrokken hoofden door de gezamenlijke landbouwers, die hen, zoo gekleed als zij zijn, met het uit de leiding geschepte water begieten, of ze eenvoudig in triomf en onder vreugdegejuich in de leiding dragen — om hen daar verder nat te maken, — een symbolische handeling, die ten doel heeft, den Hemel te bewegen, de aarde even nat te maken, als zij met hunne hoofden hebben gedaan.

Behalve de hiervoren beschreven landbouw sēḍēkahs en — slamētans worden in vele streken door de wong tani of landbouwers nog verscheidene andere offers gebracht, waarvan wij hier volledigheidshalve nog de volgende noemen willen, namelijk:

De slamëtan noeroet banjoe, bij den aanleg of het weder in orde maken van een waterleiding, door de gebruikers van het daarin vloeiende water *gezamenlijk*, en hetzij *vlak bij de rivier of den dam*, hetzij *op een andere aan die leiding gelegen open plek*, en bestaande uit een toempëng waarin een witgevederde kip is gaargestoofd.

Het hierbij uitgesproken gebed, waarvoor een sëlawat verschuldigd is, is het dongâ slamët. Overigens hebben hierbij geen andere feesten plaats.

De slamëtan 'mbabad, bij of vóór de bewerking van nieuw aan te leggen sawahs of andere velden, waarbij slechts een paar soorten djë nang worden voorgediend zonder eenig gebed. Deze slamëtan wordt echter niet algemeen door een ieder gegeven.

De slamëtan anglèr bij het effenen en onder water zetten van het te beplanten veld, zoowel nieuwe als oude sawahs en kweekbedden, doch zelden en niet algemeen.

Behalve bloemen en boreh, op de hoeken van het veld neergelegd, wordt voor deze slamëtan een toempëng met het daarbij behoorende geofferd. Een gebed wordt daarbij zelden uitgesproken, doch wordt er bij gebeden, dan is het het dongâ slamët en moet er ook sëlawat voor worden betaald.

De slamëtan njëbar, zelden gegeven, maar evenals de sub 13 hiervoren genoemde bestaande uit een toempëng, waarin een wit gevederde kip is gaargestoomd, doch waarbij gewoonlijk geen gebed wordt uitgesproken.

Deze slamëtan wordt gegeven bij het uitzaaien van het ontkiemde padi-zaad op de kweekbeddingen.

De *slamĕtan toelak bilahi* of *slamĕtan toelak âmă*, die in elk jaar van een windoe (cyclus van acht jaren) vóór den aanvang der sawahbewerking moet worden gegeven ter wering van de padiziekten en — plagen, die in dat jaar verwacht kunnen worden. Elk jaar van een windoe toch heeft zijn eigen plagen en goede en slechte begintagen voor de bewerking der velden; hierop moet worden gelet, wil de landbouwer geen verlies lijden. Van daar de verschillende *slamĕtans*, die voor elk der jaren Alip, Ehé, Djimawal, Djé, Dal, Bé, Wawoe en Djimakir van den windoe, afzonderlijk zijn voorgeschreven, en bestaan voor het jaar:

- a. Alip, wanneer het werk op een Vrijdag moet worden begonnen, uit *sĕgă liwĕt* met wat daarbij behoort, terwijl het gebed is het *dongă ngroewah-ngrasoelakĕn*, waarvoor *sĕlawat* moet worden betaald, en de *sarat* tegen de in dit jaar meest voorkomende *âmă-abang* (roode ziekte) *djĕroek-goeloeng* (een citrus-soort) is, die in de waterleiding moet worden neergelegd.
- b. Ehé, wanneer het op een Woensdag moet worden aangevangen, uit *sĕgă liwĕt* met gekookte eieren en gezouten visch; het gebed is dan het *dongă slamĕt* of *dongă toelak bilahi* en de *sarat* tegen de *âmă soendĕp*, paardenmest, in de waterleiding geworpen.
- c. Djimawal, waarin op een Donderdag met de bewerking der velden moet worden begonnen, uit *sĕgă liwĕt* met eierkoek; het gebed is het *dongă koenoet* en de *sarat* tegen de plaag der vogels is het planten van *pisang sâbă* langs de waterleiding.
- d. Djé, waarin weder een Vrijdag de begintag moet zijn, uit dezelfde gerechten als de *slamĕtan* voor het jaar Ehé, terwijl het gebed mede hetzelfde is, en de *sarat* tegen de *âmă tjĕlĕng* of wilde varkens in de met *trasi* vermengde

asch van verbrande djagoeng of sĕgâ goerih in de leiding geworpen.

- e. Dal, wanneer de begindag evenals in het jaar Ehé een Woensdag moet zijn, uit gewoon gekookte rijst met zout alleen, zonder andere gerechten meer, terwijl het gebed het dongâ slamĕt en de sarat tegen de âmâ-lodoh (verrotting) het planten van pisang sĕpĕt langs de leiding moet zijn.
- f. Bé, waarin de begindag weder een Woensdag is, uit de zelfde gerechten en met hetzelfde gebed als voor het jaar Djimawal zijn voorgeschreven; de sarat tegen de âmâ walong-sangit is het bestrijken of besproeien der padi hier en daar op het veld met sterk-riekende oliën.
- g. Wawoe, wanneer op een Vrijdag als in Alip en Djé moet worden begonnen, uit dezelfde gerechten als voor het jaar Ehé, doch met het dongâ slamĕt, terwijl de sarat tegen de âmâ lodoh en de âmâ poetih moet bestaan uit kleine reepjes djĕroek-nipis, die in de leiding worden geworpen, en eindelijk
- h. Djimakir, waarin de begindag een Donderdag moet wezen, uit gewoon gekookte rijst met pĕtjĕl ajam (op bijzondere wijze bereid hoendervleesch), terwijl het gebed is het dongâ toelak bilahi, en de sarat tegen de âmâ tikoes (muisen) moeten zijn allerlei op de markt gekochte snoeperijen (toekon pasar) dan wel verse geitenvellen, op de galĕngans uitgespreid of neergelegd.

Deze verschillende slamĕtans, die niet door iederen landbouwer gegeven worden, omdat de meesten hunner niet bekend zijn met vorenbedoelde windoe — jaartelling — kosten echter niet veel.

N. B. Behalve de hier behandelde slamĕtans brengt de Javaansche landbouwer nog menig klein of

fertje in den vorm van antjaks en sadjens vooral op de z. g. na-ās — ongeluks — dagen, waarvan er legio bestaan, en die altijd het een of ander onheil, en de een of andere plaag medebrengen waardoor de hoop op een voordeeligen oogst, enz. den bodem ingeslagen kan worden.

Voorts moeten wij hier nog melding maken van het gebruik van de primbon nandoer, waardoor de landbouwer in staat is den goeden dag te kiezen voor het begin van zijn landbouwarbeid. Hiertoe maakt hij gebruik van de neptoe's der dagen en pasarans en van de telling met de woorden ojot, oewit, godong en oewah. Bedoelde neptoes zijn voor:

Zondag	5	en voor Paing	9	terwijl de volgorde der getallen
Maandag	4	Pon	7	der woorden die wij hierboven
Dinsdag	3	Wagé	4	aangaven, nl. is:
Woensdag	7	Kliwon	8	ojot 1, 5, 9, 13, 17
Donderdag	8	Legi	5	oewit 2, 6, 10, 14, 18
Vrijdag	6		godong	3, 7, 11, 15,
Zaterdag	9		oewoh	4, 8, 12, 16,

Deze woorden geven aan:

Ojot — dat de planter beginnen moet met katela rambat en dergelijken.

Oewit — idem met suikerriet en dergelijken.

Godong — idem met tabak en dergelijken en

Oewoh — idem met vruchtboomen te planten.

Wil bijvoorbeeld iemand weten, waarmede hij zijn landbouwbedrijf bijv. op een Woensdag Kliwon aan moet vangen, om zeker te zijn van het slagen van zijn plantsoen, dan telt hij de neptoes = $7 + 8 = 15$ samen op. Dit getal bij de vorenopgegeven woorden zoekende, zal hij het achter *godong* vin-

den, zoodat hij op dien dag dus tabak en dergelijke planten, waarvan de *bladeren* gebruikt worden, in den grond moet brengen.

Voor den aanplant van rijst op pèkarangans, waarvan de bewerking der sawah geschiedt op dezelfde wijze als der gewone sawah, worden gewoonlijk geene slamětans noodig geacht. Ook voor den aanplant van tweede gewassen worden geene slamětans vereischt, ofschoon enkelen toch vóór het in den grond brengen van het zaad aan de goden een klein offer aanbieden, door op een of meer hoeken van het veld wat rijst en gebak neer te leggen.

Voor zijn vee geeft de Javaan ook slamětans, doch meest alleen bij de geboorte van een runder of buffelkalf, een veulen, een lam of een jong geitje. Deze slamětans heeten:

Slamétan brokoh voor een hengst of merrie veulen, bestaande uit gewoon inlandsch gebak, of dawèt.

Slamétan kėtan voor een runder- of buffelstierkalf, een jonge ram of bok, bestaande uit gekookte kėtan — klee-frijst — met geraspt cocosvleesch en stroop van Javaansche suiker, en

Slamétan dawèt voor een runder- of buffelkoekalf, een ootje of een geitje, alleen bestaande uit dawèt.

Slamétan lėbar gawé voor het ploegvee, eens per jaar na afloop van het planten, bestaande uit eenig gebak of boeboer dan wel dawèt alleen.

Deze slamètans, waarbij geen gebed of sèlawat noodig is, en de voorgediende gerechten gewoonlijk zelf klaar gemaakt worden of anders eenvoudig op de paser worden gekocht, kosten mede niet veel.

N. B. Van andere slamètans of feesten in het belang of ter eere van zijn vee weet de Javaan niets af.

Voor hen, die daarvan nog niet op de hoogte zijn, zij het ons vergund hier eene opgave te doen volgen der Arabische en gewone Javaansche namen der maanden en dagen van het Moḥammedaansch-Javaansche jaar, en de gewone zeven- en vijfdaagsche (of paser-) week.

De maanden zijn:

1. Moḥarram, Moeharram soerâ.
2. Safar of Sapar.
3. Rabioe'l-awal, Rabingoel-awal of Moeloed.
4. Rabioel'achir, Rabingoel-akir of Bakdâ-Moeloed.
5. Djoemadi'l-awal.
6. Djoemad'l-achir of Djoemaddilakir.
7. Radjab of Rêdjêb.
8. Sjaban, Saban, Arwah of Roewah.
9. Ramadlan, Ramêlan, Pâsâ of Siam.
10. Sjawal of Sawal.
11. Dzoe'lkaidah, Doelkangidah, Sêlâ, Apit of Lêgênâ.
12. Dzoe'lhidjah, Doelkidjah, Bêsar of Hadji.

De dagen der zevendaagsche week zijn:

1. Ahad of Minggoe
2. Itsnain of Sĕnĕn
3. Tsalatsa of Slâsâ
4. Arbaäh of Rĕbo
5. Chamis of Kĕmis
6. Djoemaät of Djoemoengah
7. Sabtoe of Sĕptoe

De dagen der vijfdaagsche week zijn:

1. Païng
2. Pon
3. Wagé
4. Kliwon
5. Lĕgi

N. B. Sommigen doen deze pasarweek met Lĕgi beginnen.

Ten slotte wordt hieraan toegevoegd eene opgave van alle hier behandelde sĕdĕkahs en slamĕtans, waarin gemakkelijk te vinden is wat men daaromtrent direct wenschte te weten.

Recapitulatie

der

hiervoren behandelde sēḍēkahs en slamētans, tevens
aangevende de daaraan verbonden kosten.

N. B. De opgaven der kosten voor de verschillen-
de hier opgegeven offermalen, enz. zijn na-
der gesplitst voor de verschillende categorieën
van personen, die ze geven, als:

- a.* voor de priajis
- b.* voor de rijke grondbezitters
- c.* voor de kleine, welvarende grondbezitters
- d.* voor de bemiddelden (niet-grondbezitters.)
- e.* voor de minder gegoeden.
- f.* voor de armen.

zij zijn in de betrekkelijke kolommen
met de letters *a./m. f* aangeduid.

A. Sědėkahs, die betrekking hebben meer

Naam van de „sědėkah of” „slamėtan.”	Het doel of de gelegenheid, waarvoor die gegeven wordt	Het tijdstip waarop ze wordt gegeven.	Andere daarmede gepaard gaande feestten, enz.
1. Sědėkah bak-dā Hadji, — of: bakdā Běsar, of Garėbėg Běsar. <i>Algemeen en altijd in de eigen woning gegeven, zelden samen met anderen.</i>	Afloop van de be-devaart naar Mek-ka (eig: het slacht-feest).	Op den 10en der maand Dzoelhidjah of Hadji, ook Běsar.	Geen.
2 Sědėkah Soe-ran. <i>Meestal alleen door santri's in eigen woning of langgar, zelden in de masjid gegeven.</i>	Herdenking van den dood van Mo-hammeds kleinzoon Hosaīn, die in den slag bij Karbalā (680 n. Ch.) sneu-velde.	Op den 10en der maand Moharram of Soerā. — Sommi-gen houden zich niet aan dezen da-tum, — alleen aan de maand.	Geen.
3. Sědėkah maū-loed of moeloed, ook Garėbėg moe-loed of moeloed-dān. <i>Algemeen, hetzij</i>	Herdenking van Mo-hammeds ge-boorte.	Op den 12en (meest 's avonds) van de maand Rabioe'la-wal of Moeloed.	Santri's doen hier-aan dikwijls voor-afgaan de sědėkah tēkoewi (ar: tak-win) ter herinne-ring aan de eerste barensweeën van

speciaal op het geloof, dat de Javaan belijdt.

Het bij het offer-maal uit te spreken gebed	Het voor het gebed te betalen sělawat	Totale onkosten in guldens			Toelichtingen
		Min-stens	Hoog-stens	Gemid-deid	
Do'a salamah of dongā slamět	Weduwen beta-len 1—2½, gewo-ne landbouwers 2½—5 en meer gegoeden, adellij-ken en ambtena-ren naar gelang van omstandig-heden 10-50 soms meer centen.	a } b } c } d } e } f }	f 1.50 5.— „ 0.25 1.— „ 0.25 0.25	5.— 1.— 0.25	Na iedere „sědėkah” ontvangen de deelnemers ookeen pakje met eten enz. als „bėr-kat;” aangeinvi-teerden wordt in enkele streken, wanneer zij niet gekomen zijn zulk een ge-schenk, dat dan „tjarikan” heet, gezonden.
Ais voren.	Als voren.	a } b } c } d } e } f }	— — — f 1.50 — —	— — — f 5.— — —	Als voren.
Do'arasoel of do-ngā rasoel.	Als voren.	a } b } c } d } e } f }	f 1.50 f 5.— „ 0.25 „ 1.— „ 0.10 „ 0.25	f 5.— 1.— 0.25	Als voren. N.B. Des sědėkah tēkoewi kost ge-woonlijk f 0.50 tot f 1.50. Wanneer deze sědėkah geza-

A. Sēḍēkahs, die betrekking hebben meer

Naam van de sēḍēkah of slametan	Het doel of de gelegenheid, waarvoor die gegeven wordt	Het tijdstip waarop ze wordt gegeven	Andere daar mede gepaard gaande feesten, enz
<i>in de eigen woning, hetzij gezamenlijk met anderen in de masdjid of ten huize van het desahoofd.</i>			Mohammeds moeder, en verder op de Moeloedan volgen een dikir, dan wel een daroesan Niet-santri's echter doen zulks niet.
4. Sēḍēkah mih-rad (of mikrad) ar: mirādġ. <i>Gewoonlijk alleen door santri's in de eigen woning of langgar gegeven.</i>	Herdenking van Mohammeds hemelvaart.	Op den 27en van de maand Rēdjēb, — gewoonlijk alleen door santri's gegeven.	Geen
5. Sēḍēkah Roewah of Oenggah-oenggahan of Sadrānān. <i>Algemeen en in de eigen woning gegeven, ook gezamenlijk ten huize van het desahoofd of bij het een of ander heilig graf.</i>	Ter eere van de zielen der afgestorvenen, die verondersteld worden, voor de vasten, weder op de aarde tijdelijk terug te keeren.	Op den 21en, 23en, 25en, 27en, 29en, of 30en (meest 's avonds) van de maand Roewah of Sġaban, ook Sadrān, dus vóór het begin der groote vasten in de volgende maand Ramadlan of Pāsā.	Geen

speciaal op het geloof, dat de Javaan belijdt.

Het bij het offermaal uit te spreken gebed	Het voor het gebed te betalen sēlawat	Totale onkosten in guldens			Toelichtingen
		Minstens	Hoogstens	Gemiddeld	
					<i>menlijk</i> gegeven wordt, bedraagt ieders aandeel gewoonlijk niet meer dan f 0.20 op zijn hoogst.
Do'a rasoel of dongā rasoel	als voren.	a — b — c — d f 1.— e — f —	— — — f 2.50 — —	(santri's)	als voren.
Do'a koeboer of dongā koeboer.	als voren.	a } b } c } f 1.50 d } e — f —	f 5.— — —		Ook hierna wordt „bērkāt" medegegeven of tjarikan gezonden. Deze sēḍēkah wordt zowel particulier en dan te huis, als gezamenlijk en dan ten huize van het desahoofd of bij het een of ander graf gegeven, in dit

A. Sēḍēkahs, die betrekking hebben meer

Naam van de sēḍēkah of slamētan	Het doel of de gelegenheid, waarvoor die gegeven wordt	Het tijdstip waarop ze wordt gegeven	Andere daarmede gepaard gaande feesten, enz.
6. Sēḍēkah bak-dan, sēḍēkah bak-dā Pāsā, sēḍēkah bakdāriāja of garēbēg poeāsā, — ar: Idoe'lfitr. <i>Algemeen en in de eigen woning gegeven.</i>	Het z.g. ontbijtfeest bij het eindigen van vasten in de maand Ramadian, — algemeen het z.g. Javaansch Nieuwjaar genoemd, of schoon het Moḥammedaansch-Javaansche jaar met 1 Moḥarram aanvangt.	Op den 1en der maand Sjawal of Sawal. In sommige streken doet men aan deze sēḍēkah nog een sēḍēkah oedoen - oedoenan voorafgaan en wel op den avond vóór den 1en Sawal. Deze sēḍēkah dient dan ter eere van de zielender afgestorvenen, die na de vasten op de aarde medegemaakt hebben naar hunne gewone ver-	Minstenseen „djagongan” of receptie gedurende de eerstvolgende 2 à 3, vaak zelfs 7 en meer dagen. Meer-gegoeden, ambtenaren en adellijken geven daarna niet zelden een wajang- of tajoeban-partij. Regenten plegen dan een diner en receptie aan de Europeeschē ingezetenen en inlandsche onder hen dienende ambtenaren

speciaal op het geloof, dat de Javaan belijdt.

Het bij het offermaal uit te spreken gebed	Het voor het gebed te betalen sēlawat	Totale onkosten in guldens.			Toelichtingen
		Minstens	Hoogstens	Gemiddeld	
D'oa salamah of dongā slamēt, ook (eenigszins gewijzigd) dongā ariajan of dongā ariadi.	Als voren.	a) b) c) f 5.— d) e 1.50 f 0.25	f 100.— en meer f 5.— „ 1.—		laatste geval meestal op een Vrijdag - Kliwon, en dan beloopt ieders aandeel hoogstens f 0.20. De maand Roewah is die, waarin de graven worden schoongemaakt en met bloemen bestrooid. Ook bij deze sēḍēkah worden „bērkāt's” medegegeven. De kosten van de sēḍēkah oedoen - oedoenan beloopten hoogstens f 1 —.

A. Sēḍekahs, die betrekking hebben meer

Naam van de sēḍekah of slamētan	Het doel of de gelegenheid, waarvoor die gegeven wordt	Het tijdstip waarop ze wordt gegeven	Andere daarmede gepaard gaande fees-ten, enz.
		blijfplaatsen terug moeten keeren. Hierbij wordt het dongā koeboer uitgesproken of gebeden en vaak ook een daroesan gehouden.	aan te bieden.
7. Sēḍekah bak-dā Sawal of sēḍekah bakdā koe-pat. <i>Meestal alleen door santri's en orthodoxen in de eigen woning of langgar gegeven.</i>	Ter viering van den afloop der kleine vasten, die van den 2en tot en met den 7en Sawal duren.	Op den 8en der maand Sawal, gewoonlijk alleen door santri's en meer orthodoxe geloovigen gegeven.	Geen
8. Sēḍekah malēman. <i>Door meer gegoden in de eigen woning of langgar.</i>	Om den gunst der goden en geesten te verwerven.	Op den avond van den 21en, 23en, 25en, 27en of 29en der maand Ramadhan of Pāsā.	Algemeene receptie met open tafel voor de bezoekers.
9. Sēḍekah lailat al-baraāt of sēḍekah lailatan-nisfmin as-Sjaban. <i>Zelden en alleen</i>	Om Allah's gunst te verwerven, want in den nacht, waarop deze sēḍekah gegeven wordt, bepaalt Allah wie van	In den nacht van den 15en der maand Sjaban, — gewoonlijk alleen door orthodoxe santri's gegeven (zelden).	Geen.

speciaal op het geloof, dat de Javaan belijdt.

Het bij het offer-maal uit te spreken gebed	Het voor het gebed te betalen sēlawat	Totale onkosten in guldens			Toelichtingen
		Min-stens	Hoog-stens	Gemid-deld	
Do'a salamah of dongā slamēt.	als voren.	a — b — c — d f 1.— e — f —	— — — f 2.50 (santri's) — —		als voren.
Do'a salamah of dongā slamēt, in dit speciale geval ook dongā malēman genoemd.	als voren.	a — b — c f 0.50 d — e — f —	— — f 5.— — — —		als voren.
Do'a salamah of dongā slamēt.	als voren.	a — b — c — d f 0.10 e — f —	— — — f 1.— — —	(santri's)	als voren.

A. Sēḍēkahs, die betrekking hebben meer

Naam van de sēḍēkah of slamētan	Het doel of de gelegenheid, waarvoor die gegeven wordt	Het tijdstip waarop ze wordt gegeven	Andere jaar-mede gepaard gaande feesten, enz.
<i>door santri's in de eigen woning of langgar.</i>	de individuen nog zal blijven leven.		
10. Sēḍēkah lai-lat algadr. <i>Zelden, en alleen door santri's in de eigen woning of langgar.</i>	Herinnering van het feit, dat het oudstegedeelte van den Qoran tot Mohammed is neder gedaald.	Op den avond van den 27 ^{en} der maand Ramadhan,—meest alleen door orthodoxe santri's gegeven (zelden).	Geen.

B. Sēḍēkahs en slamētans die de Javaan het Javaansche

I. Periodiek te

1. Slamētan lahiran of slamētan pēṇḍak dinā. <i>Alleen door grooten (en dan nog niet algemeen) in de eigen woning gegeven.</i>	Heil van den persoon, die op dien dag en pasaran geboren werd.	Om de 35 dagen, telkens op den dag en pasaran, waarop de geboorte plaats had, meest alleen door Regenten en adellijken.	Receptie met gamēlan.
2. Slamētan kliwonan. <i>Alleen door meer gegoeden (en dan ook niet algemeen) in de eigen woning.</i>	Heil van den persoon (en diens gezin) die deze slamētan geeft.	Op een Vrijdag- of Dinsdag-kliwon, niet algemeen, en alleen door meer-gegoeden gegeven.	Geen

speciaal op het geloof, dat de Javaan belijdt.

Het bij het offer-maal uit te spreken gebed	Het voor het gebed te betalen sēlawat	Totale onkosten in guldens			Toelichtingen
		Min-stens	Hoog-stens	Gemid-deld	
Do'a salamah of dongā slamēt.	als voren.	a — b — c — d f 0.10 e — f —	— — — f 1.—	(santri's)	als voren.

geeft of aanricht als hoofd en als lid van huisgezin.

rugkeerende:

Do'a of dongā rasoel.	Weduwen betalen 1—2½, gewone landbouwers 2½—5 en meer gegoeden, adellijken en ambtenaren naar gelang van omstandigheden 10—50 soms meer centen.	a f 2.50 b — c — d — e — f —	f 10 —	Ook bij deze sēḍēkah worden „bērkats,” medegegeven.
Geen.	Geen.	a b c d e f	f 1.50 f 5.—	Geen bērkats.

B. Sědėkahs en slamėtans die de Javaan geeft of aan-

Naam van de sědėkah of slamėtan	Het doel of de gelegenheid, waarvoor die gegeven wordt	Het tijdstip waarop ze wordt gegeven	Andere daarmede gepaard gaande fees-ten, enz.
3. Slamėtan di-nā (of Rėbo) wėkasan. <i>Niet algemeen; zelfs zelden en slechts door enkelen in de eigen woning.</i>	Heil van den persoon (en diens gezin)—die deze slamėtan geeft.	Volgens sommigen op den laatsten Woensdag der maand Sapar, volgens anderen op den Woensdag-kliwon, die samenvalt met den 26en dier maand (niet algemeen, slechts door enkelen gegeven).	Geen
4. Sědėkah of slamėtan ngroewah - ngrasoelakėn. <i>Bij het verhuizen, bouwen van een huis enz; ook bij de uitvoering van werken in 't algemeen belang. In 't eerste geval in de eigen woning, in het andere bij het werk of ten huize van het desahoofd.</i>	Welzijn van den persoon (en diens gezin), soms van een geheele desa, die deze slamėtan geeft.	Bij het bouwen, verhuizen, enz. of ook bij de uitvoering van eenig werk, etc. In dit laatste geval gewoonlijk gezamenlijk door de verschillende uitvoerders gegeven.	Geen

richt als hoofd en als lid van het Javaansche huisgezin.

Het bij het offer-maal uit te spreken gebed	Het voor het gebed te betalen sėlawat	Totale onkosten in guldens.			Toelichtingen
		Min-stens	Hoog-stens	Gemid-deld	
Do'a of dongā slamet.	Sėlawatalsvoor de sědėkah bak-dā Hadji is opgegeven.	a } b } f 0.50 c } d } e — f —	f 1.50	(zelden)	met bėrkat
als voren.	als voren.	a } b } f 1.— c } d } e 0.25 f 0.05	f 5.— en meer f 0.50 f 0.10		als voren.

B. Sědėkahs en slamėtans die de Javaan geeft of aan-

Naam van de sědėkah of slamėtan	Het doel of de gelegenheid, waarvoor die gegeven wordt	Het tijdstip, waarop ze wordt gegeven	Andere daarmede gepaard gaande fees-ten, enz.
II. Bij huw-			
1. Slamėtan ngroewah-ngrasoelakėn. <i>In de eigen woning der bruid.</i>	Om den gezant Gods en de geesten der voorouders gunstig te stemmen voor het aanstaande huwlijk.	Op den avond van den dag, waarop de sasrahan aan de ouders der bruid wordtaangeboden.	Djagongan of receptie.
2. Slamėtan midădarėni. <i>In de eigen woning der bruid.</i>	Idem, en meer in het bijzonder de widădari's of hemelnimfen.	Op den avond vóór de huwlijks-sluiting in de mas-djid.	Djagongan of receptie, dikwijls ook een tajoeban.
3. Slamėtan pėngantėn of slamėtan madjėmoek. <i>In de eigen woning der bruid.</i>	Ter verkrijging van den zegen van Allah, Moĥammed, en de geesten der voorouders voor het jonggetrouwde paar.	Op den avond van den huwlijksdag.	Wajang of tajoeban dikwijls dagen achtereen, — en op den 35en dag nog gevolgd door een slamėtan njėlapani „pėngantėn,” waarbij het dongă slamėt uitgesproken en medesėlawat betaald wordt, doch verder geen andere festiviteiten worden gegeven.

richt als hoofd en als lid van het Javaansche huisgezin.

Het bij het offer-maal uit te spreken gebed	Het voor het gebed te betalen sėlawat	Totale onkosten in guldens			Toelichtingen
		Min-stens	Hoog-stens	Gemid-deld	
lijken.					
Do'a of dongă slamėt.	Sėlawat als voor de sědėkah bak-dă Hadji is opgegeven.	a) b) c) f 2.50 d) e f 1.— f f 0.50	f 25.— en meer f 2.50 f 1.50		als voren.
als voren.	als voren.	a) b) c) f 2.50 d) e f 1.— f f 0.50	f 25.— en meer f 2.50 f 1.50		als voren.
Do'a of dongă koenoet.	als voren.	a) b) c) f 25. d) e f 5.— f f 1.50	f 100.— en meer f 25.— f 5.—		als voren. N.B. De kosten voor de slamėtan njėlapani pėngantėn kunnen op f 5.— tot f 45, gemiddeld op f 20, worden gesteld.

B. Sēḍēkahs en slamētans die de Javaan geeft of aan-

Naam van de sēḍēkah of slamētan	Het doel of de gelegenheid, waarvoor die gegeven wordt	Het tijdstip waarop ze wordt gegeven	Andere daarmede gepaard gaande feesten, enz.
4. Slamētan ngoendoeh mantoe. <i>In de woning der schoonouders.</i>	Ter verkrijging van den zegen van Allah, Mohammed en de geesten der voorouders voor het jonggetrouwde paar.	3 à 4 dagen na dehuwlijksvoltrekking, en weltenhize van deschoonouders der bruid of van den bruidegom.	Wajang - vertooning of tajoeban.
1. Slamētan ngēbor-ébori. <i>Niet algemeen en dan altijd in de eigen woning.</i>	Welzijn der zwangere, opdat haar geen onheilen zullen treffen.	In de tweede maand der zwangerschap.	III. Bij zwangerschap.
2. Slamētan nēloni. <i>Niet algemeen en dan altijd in de eigen woning.</i>	Als voren.	In de derde maand der zwangerschap.	Geen
3. Slamētan mitoni of-tingkēb, of-nandang sēmājā, of-ngroewahngrasoelakēn. <i>In de eigen woning.</i>	Als voren.	In de zevende maand der zwangerschap.	Wajang vertooning, vooral bij een eerste zwangerschap.

richt als hoofd en als lid van het Javaansche huisgezin.

Het bij het offermaal uit te spreken gebed	Het voor het gebed te betalen sēlawat	Totale onkosten in guldens			Toelichtingen
		Minstens	Hoogstens	Gemiddeld	
Do'a of dongā slamēt.	Sēlawat als voor de sēḍēkah bak-dā Hadji, is opgegeven.	a } b } f 10. c } d } e f 1.50 f —	f 25 — of meer f 5. — —		met bērkat.
Do'a of dongā slamēt.	als voren.	a } b } f 0.25 c } d } e — f —	f 1.50	—	als voren.
Do'a of dongā rasoel.	als voren.	a } b } f 0.25 c } d } e — f —	f 1.50		als voren.
als voren.	als voren.	a } b } f 3. — c } d } e f 1. — f f 0.80	f 25. — f 3. — f 1. —		als voren.

B. Sědėkahs en slamėtans die de Javaan geeft of aan-

Naam van de sědėkah of slamėtan.	Het doel of de gelegenheid, waarvoor die gegeven wordt	Het tijdstip waarop ze wordt gegeven	Andere daarmede gepaard gaande feesten, enz.
1. Slamėtan brokohan of slamėtan namoe. In de eigen woning.	Eerbewijzing aan den ouderen broeder en de jongere zuster (lendewater en nageboorte) van het kind (tot zijn welzijn).	Na de geboorte.	IV. Bij geboorten kinder Djagongan of lėk-lėkan.
2. Slamėtan poepoet (of poepak) poesėr. In de eigen woning.	Welzijn van het jonggeboren kind.	Bij het afvallen van de navelstreng.	Geen
3. Slamėtan njėpasari. In de eigen woning.	als voren	Wanneer het kind 5 dagen (ėėn pasaran) oud is geworden.	Geen
4. Slamėtan njėlapani. Langzaam aan in onbruik gerakend, doch zoo zij ge-	als voren	Wanneer het kind 35 dagen (ėėn lapapan) oud is geworden.	Geen. Dikwijls echter wordt tegelijk met deze slamėtan een andere gegeven voor het

richt als hoofd en als lid van het Javaansche huisgezin.

Het bij het offermaal uit te spreken gebed	Het voor het gebed te betalen sėlawat	Totale onkosten in guldens			Toelichtingen
		Minstens	Hoogstens	Gemiddeld	
en gedurende den leeftijd.					
Do'a of donga tawwil.	Sėlawat als voor de sědėkah bakda Hadji is opgegeven.	a } b } f 0.50 c } d } e f 0.25 f f 0.10	f 2.50 f 1.— f 0.25		als voren N.B. De kosten van de djagongan of lėk-lėkan beloopt gewoonlijk niet meer dan f 0.25—f 0.50 met bėrkat.
Do'a of donga slamėt.	als voren	a } b } f 0.50 c } d } e f 0.25 f f 0.10	f 2.50 f 1.— f 0.25		als voren
als voren	als voren				als voren
als voren	als voren				als voren

B. Sědėkahs en slamėtans die de Javaan geeft of aan-

Naam van de sědėkah of slamėtan	Het doel of de gelegenheid, waarvoor die gegeven wordt	Het tijdstip waarop ze wordt gegeven	Andere daarmede gepaard gaande feesten, enz
geven wordt, altijd in de eigen woning.			afscheren van het haar van het kind.
5. Slamėtan nė-loeng lapani. Langzaam aan in onbruik gerakend, doch zoo zij gegeven wordt, altijd in de eigen woning.	Welzijn van het jongeboren kind.	Op den leeftijd van 3 lapans.	Geen
6. Slamėtan nglimang lapani. Langzaam aan in onbruik gerakend, doch zoo zij gegeven wordt, altijd in de eigen woning.	als voren.	Op den leeftijd van 5 lapans.	Geen
7. Slamėtan mi-toeng lapani. Langzaam aan in onbruik gerakend, doch zoo zij gegeven wordt, altijd in de eigen woning.	als voren.	Op den leeftijd van 7 lapans, gewoonlijk gepaard met de slamėtan anggraoeli voor het tandjes krijgen.	Geen

richt als hoofd en als lid van het Javaansche huisgezin.

Het bij het offermaal uit te spreken gebed	Het voor het gebed te betalen sėlawat	Totale onkosten in guldens			Toelichtingen
		Minstens	Hoogstens	Gemiddeld	
Doá of dongá slamėt.	Sėlawatalsvoor de sědėkah bak-dá Hadji is opgegeven.				met bėrkat.
als voren.	als voren.				als voren.
als voren.	als voren.				als voren. N.B. De kosten voor deslamėtan anggraoeli bedragen gewoonlijk niet meer dan f 0.10— f 0.25.

B. Sēḍekahs en slamētans die de Javaan geeft of aan-

Naam van de sēḍekah of slamētan	Het doel of de gelegenheid, waarvoor die gegeven wordt	Het tijdstip waarop ze wordt gegeven	Andere daarmede gepaard gaande feesten, enz.
8. Slamētan njanganglapani-(zelden) als voren.	Welzijn van het kind.	Op den leeftijd van 9 lapans.	Geen
9. Slamētan anggraolizie onder 7 hiervoren.			
10. Slamētan njētaoeni als voren.	als voren	Wanneer het kind één jaar oud is geworden.	Geen
11. Slamētan ngatamakēn meestal alleen door santris in de eigen woning of langgar.	als voren	Wanneer het kind de „pēsantren” verlaat. (niet algemeen, alleen door welgestelden en voornamelijk door santri's gegeven).	Geen
12. Slamētan ngaroewat-ngrasoelakēn. In de eigen woning.	als voren	Op den avond vóór de besnijdenis.	Bij meer gegoe-den: optocht, en wajangvoorstelling of najoeban; bij armen geen.
13. Slamētan djēnang abang of-sēgā golong Zelden en dan in	als voren	Na afloop der besnijdenis.	Geen; (soms voort-zetting der wajang-vertooning of van de tajoeban).

richt als hoofd en als lid van het Javaansche huisgezin.

Het bij het offer-maal uit te spreken gebed.	Het voor het gebed te betalen sēlawat.	Totale onkosten in guldens.			Toelichtingen.
		Min-stens.	Hoog-stens.	Gemid-deld.	
Doā of dongā slamēt.	Sēlawatalsvoor de sēḍekah bak-dā Hadji is opgegeven.	a — b — c — d f 1— e — f —	— — — f 2,50 — —	(santris)	als voren N.B. De kos-ten van de dja-gongan of lèk-lèkan belooopen gewoonlijk niet meer dan f0.25—f0.50 met bērkat.
als voren	als voren	a } b } c } f 5.— d }	f 25, en meer.		als voren
Doā of dongā rasoel.	als voren	e f 1.— f f 0.10	f 2,50 f 0,25		als voren
als voren	als voren	a } b } c } f 1.— d }	f 5.— f 1.— f 0,50 f 0,10		als voren
als voren	als voren	a } b } c } als d }	boven.		als voren

B. Sědėkahs en slamėtans die de Javaan geeft of aan-

Naam van de sědėkah of slmėtah	Het doel de gelegenheid, waarvoor die gegeven wordt	Het tijdstip waarop ze wordt gegeven	Andere daarmede gepaard gaande feesten, enz.
de eigen woning.			
14. Slamėtan ngroewat ngrasoelakėn Zelden en dan in de eigen woning.	Welzijn van een meisje.	Bij het voor den eersten keer menstrueeren.	Geen.
15. Slamėtan ngroewat. Zelden, en dan in de eigen woning.	Welzijn van een persoon of familie, ook van een heele desa, enz.	Op onbepaalde tijdstippen.	Wajang-vertooning.
1. Sědėkah ngėsoe tanah. In de eigen woning.	Voor het welzijn van den overledene en de achtergebleven betrekkingen.	Direct na de begrafenis.	Geen.
2. Sědėkah nėloeng dinā. In de eigen woning.	als voren.	Op den derden dag na het sterven.	Geen.
3. Sědėkah mi-toeng dinā In de eigen woning.	als voren	Op den zevenden dag.	Geen.

richt als hoofd en als lid van het Javaansche huisgezin.

Het bij het offermaal uit te spreken gebed	Het voor het gebed te betalen sėlawat	Totale onkosten in guldens			Toelichtingen
		Minstens	Hoogstens	Gemiddeld	
Doā of dongā slamėt.	Sėlawat als voor de sědėkah bakdā Hadji is opgegeven.	$\left. \begin{matrix} e \\ f \\ a \\ b \\ c \\ d \end{matrix} \right\} f 1.—$	$f 5.—$		Geen.
als voren	als voren	$\left. \begin{matrix} e \\ f \end{matrix} \right\} \begin{matrix} f 0.50 \\ f 0.10 \end{matrix}$	$\begin{matrix} f 1.— \\ f 0.20 \end{matrix}$		als voren
		$\left. \begin{matrix} a \\ b \\ c \\ d \end{matrix} \right\} f 5.—$	$f 25.—$ en meer		
		$\left. \begin{matrix} e \\ f \end{matrix} \right\} f 1.50$	$f 5.—$		
V. Bij sterfgevalen.	Do'a rasoel.	$\left. \begin{matrix} a \\ b \\ c \\ d \end{matrix} \right\} f 5.—$	$f 10.—$ en meer		als voren
als voren	als voren	$e f 1.—$	$f 5.—$		als voren
als voren	als voren	$f 0.25$	$f 0.50$		als voren

B. Sědėkahs en Slamėtans die de Javaan geeft of aan-

Naam van de sědėkah of slamėtan	Het doel of de gelegenheid, waarvoor die gegeven wordt	Het tijdstip waarop ze wordt gegeven	Andere daarmede gepaard gaande feesten, enz
4. Sědėkah matang poeloeh di-nā. In de eigen woning.	Voor het welzijn van den overledene en de achtergebleven betrekkingen.	Op den veertigsten dag.	Geen.
5. Sědėkah njatoes niet algemeen. In de eigen woning.	als voren	Op den honderdste dag	Geen.
6. Sědėkah pėndak sapisan In de eigen woning.	als voren	Na één jaar.	Geen.
7. Sědėkah pėndak ping pindo. In de eigen woning.	als voren	Na twee jaren.	Geen.
8. Sědėkah nje-woe In de eigen woning.	als voren	Na 1000 dagen.	Geen.
9 Sědėkah ngė-sah. In de eigen woning.	als voren	In ééns, voor al-deze sėkėkah's te zamen.	

richt als hoofd en als lid van het Javaansche huisgezin.

Het bij het offer-maal uit te spreken gebed	Het voor het gebed te betalen sėlawat	Totale onkosten in guldens			Toelichtingen
		Min-stens	Hoog-stens	Gemid-deld	
Do'a rasoei.	Sėlawat alsvoor de sědėkah bak-dā Hadji is opgegeven.				Geen
als voren	als voren				als voren
als voren	als voren				als voren
als voren	als voren				als voren
als voren	als voren	f 0.50	f 1.50 of meer		als voren (Alleen minder gegoeden geven deze sedekah-of wanneer het een vreemdeling geldt.

C. Sědėkahs en slamėtans die de Javaan geeft of

Naam van de sědėkah of slamėtan.	Het doel of de gelegenheid, waarvoor die gegeven wordt	Het tijdstip waarop ze wordt gegeven.	Andere daar- mede gepaard gaande fees- ten, enz.
I. Als landbouwer			
1. Sědėkah boe- mi, of-legenā-bě- rěsih desā. Ten huize van het de- sahoofd gegeven.	Gewoonlijk na den padioogst.	In de maand Lě- gěna of Apit ar. Dzoe'lkaidah.	Geen.
2 Sědėkah nja- dran. Ten huize van het desa- hoofd, of op de sawah gegeven.	Ter zegening en vereering der ja- ren, maanden enz., zon, maan, aarde en sterren alsmede van het landbouw- gereedschap.	Vóór het begin van, soms ook ná den padioogst.	als voren.
3. Sědėkah la- boehan. Niet al- gemeen en thuis gegeven.		Bij het begin der veldbewerking.	als voren.
4. Sědėkah nan- doer, oók slamė- tan němbé, of sla- mėtan oendoer- oendoer.	Ter verheerlij- king van Adam, Baginda Ketir, Moeder Aarde, Va- der Hemel en van alle patronen van den landbouw.	Vóór het uitplan- ten der zaadpadi.	als voren
5. Slamėtan ngoelěr-oelěri of slamėtan ngen-	Om de gunst der goden in te roepen ter wering van al-	20 à 30 dagen na het uitplanten der padi.	als voren.

aanricht als landbouwer en veefokker.

Het bij het offermaal uit te spreken gebed	Het voor het gebed te betalen sėlawat	Totale onkosten in guldens.			Toelichtingen
		Minstens	Hoogstens	Gemiddeld	
Do'a of dongā ratjoekan of rantjoekan.	als voren.	f 10—	f 50—	f 25—	Door iederen deelnemer wordt een aandeel in geld of eten meegebracht.
Do'a of dongā slamet.	als voren.	f 10—	f 50—	f 25—	als voren.
id.	id.	f 0.50—	f 1.50—	f 1.—	
id.	id.	f 0.50—	f 1.50—	f 1.—	
id.	id.	f 0.50—	f 1.50—	f 1.—	

C. Sēḍēkahs en Slamētans die de Javaan geeft of

Naam van de sēḍēkah of slamētan.	Het doel of de gelegenheid, waarvoor die gegeven wordt	Het tijdstip waarop ze wordt gegeven.	Andere daarmede gepaard gaande feesten, enz.
tas-entasi, ook slamētan dje-menking of slamētan gema-doeng. Niet algemeen, en meestal gezamenlijk ten huize van het desahoofd gegeven of op de sawah.	le mogelijk plagen van het gewas.		
6. Sēḍēkah of slamētan nawang, teboes weteng en slamētan mitoni. Te zamen op een open plek midden in de sawah gegeven; zelden te huis.		Wanneer de aren zich gezet hebben.	Geen.
7. Slamētan Ngi-sēn-isēni.		Wanneer de aren beginnen uit te schieten en zich de korrels gezet hebben.	als voren.
8. Slamētan mētik of slamētan panèn. Wordt thuis gegeven.		Op den dag vóór het snijden der padi.	Wajangvertooning of tajoeban.

aanricht als landbouwer en veefokker

Het bij het offermaal uit te spreken gebed	Het voor het gebed te betalen sēlawat	Totale onkosten in guldens			Toelichtingen
		Minstens	Hoogstens	Gemiddeld	
Do'a of dongā slamet.	als voren.	f 0.25—	f 0.50—	f 0.30—	Meestal als eene gewone picnic gegeven.
Geen.	Geen.	f 0.01—	à	f 0.02—	Heeft meer de beteekenis van een voorbehoedmiddel tegen onheil (sarat.)
Do'a of dongā slamet, of dongā toelak bilahi.	Als gewoonlijk.	f 0.50—	f 1.50—	f 0.75—	Wordt soms alleen om de 3 of 4 jaren gegeven, wanneer de oogst

C. Sēdēkahs en slamētans die de Javaan geeft of

Naam van de sēdēkah of slamētan.	Het doel of de gelegenheid, waarvoor die gegeven wordt	Het tijdstip waarop ze wordt gegeven.	Andere daarmede gepaard gaande feesten, enz.
9. Slamētangoegoertoempoekan Niet algemeen en slechts door enkele landbouwers gegeven.		Bij het binden tot gēdēngs van de op het veld opgestapelde padi.	Geen.
10. Slamētan moenggah loemboeng. Wordt thuis gegeven dochslechts door enkelen aangericht.		Bij het voor den eersten keer in de schuur brengen der padi.	id.
11. Slamētan moedoen loemboeng. Wordt thuis gegeven, dochslechts door enkelen aangericht.		Bij het voor den eersten keer uit de schuur halen der padi.	id.
12 Sēdēkah istika. Wordt gegeven bij den een of anderen dam op initiatief van	Ter verkrijging van regen.	Na langdurige droogte.	Wajang- en danspartijen.

aanricht als landbouwer en veefokker.

Het bij het offermaal uit te spreken gebed	Het voor het gebed te betalen sēlawat	Totale onkosten in guldens.			Toelichtingen
		Minstens	Hoogstens	Gemiddeld	
Geen.	Geen.	f 0.10	f 1.	f 0.30	belooft overvloedig te zijn.
als voren	als voren	f 0.10	f 0.50	f 0.20	
als voren	als voren	f 0.10	f 0.50	f 0.20	
Gebed om regen.	Als gewoonlijk.	f 10.—	f 50.—	f 20.—	Aangezien nagenoeg iedereen iets tot de kosten bijdraagt zijn de uitgaa-

C. Sēdēkahs en slamētans die de Javaan geeft of

Naam van de sēdēkah of slamētan.	Het doel of de gelegenheid, waarvoor die gegeven wordt	Het tijdstip waarop ze wordt gegeven.	Andere daarmede gepaard gaande feesten, enz.
het desabestuur door de gezamenlijke landbouwers.			
13. Slamētan noeroet banjoe. Wordt vlak bij den dam, of leidinggelegenplek gegeven, door de gezamenlijke verbruikers van water.		Bij den aanleg of het in orde maken van een waterleiding.	Geen.
14. Slamētanbad. Niet algemeen.		Bij of vóór de bewerking van nieuw aan te leggen sawahs of andere velden.	als voren
15. Slamētan anglēr. Zelden, en niet algemeen.		Bij het effenen en onder water zetten van het te beplanten veld.	als voren
16. Slamētan njēbar. Zeldengegeven.		Bij het uitzaaien van het padi-zaad.	als voren

aanricht als landbouwer en veefokker.

Het bij het offermaal uit te spreken gebed	Het voor het gebed te betalen sēlawat	Totale onkosten in guldens.			Toelichtingen
		Minstens	Hoogstens	Gemiddeld	
					ven per hoofd gering.
Do'a of dongā slamēt.	Als gewoonlijk.	f 0.50	f 2.50	f 1.—	
Geen.		f 0.10	tot	f 1.—	
Do'a of dongā slamēt.	id	f 0.10	f 1.—	f 0.50	
Geen.	Geen.	f 0.10	f 1.—	f 0.50	

C. Sēḍēkahs en slamētans die de Javaan geeft of

Naam van de sēḍēkah of slamētan.	Het doel of de gelegenheid, waarvoor die gegeven wordt	Het tijdstip waarop ze wordt gegeven.	Andere daarmede gepaard gaande fees-ten, enz.
17. Slamētan toelak-bilahi of slamētan toelakāmā. Worden niet dooriedereren landbouwer gegeven en slechts in elk jaar van een windoe (cyclus van acht jaren.)	Ter wering van padiziekten en plagen.	Voor den aanvang der sawahbewerking.	als voren

II als veefokker.

1. Slamētan brokoh.		Bij de geboorte van een mannelijk of vrouwelijk veulen.	Geen.
2. Slamētan ketan.		Bij de geboorte van een mannelijk runder-of buffelkalf, rammetje of bokje.	als voren.
3. Slamētan dawet.		Bij de geboorte van een vrouwelijk runder-of buffelkalf, ooitje of geitje.	als voren.
4. Slamētan lebar gawé.	Voor het ploeg-vee.	Na afloop van het planten.	als voren.

aanricht als landbouwer en veefokker.

Het bij het offermaal uit te spreken gebed	Het voor het gebed te betalen sēlawat	Totale onkosten in guldens.			Toelichtingen
		Minstens	Hoogstens	Gemiddeld	
Verschillende gebeden.		f 0.50	f 2.50	f 1.—	
Geen.	Geen.	f 0.10	f 0.30	f 0.12 ¹ / ₂	
als voren.	als voren.	f 0.10	f 0.30	f 0.12 ¹ / ₂	
als voren.	als voren.	f 0.10	f 0.30	f 0.12 ¹ / ₂	
als voren.	als voren.	f 0.10	f 0.30	f 0.12 ¹ / ₂	

